FRANCKESCHE STIFTUNGEN

Alte Drucke

Pavli Castrensis In ... Codicis Partem Patauin[a]e Pr[a]electiones, Francisci Curtij, multorumq[ue]; qui hactenus Doct. incubueru[n]t Appendicibus ...

Paulus <Castrensis>

Lugduni, 1553

De usuris. Rubrica.

Nutzungsbedingungen
Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.
Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.
Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use
All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.
Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.
For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150729

Visual Library

a ¶ Verbum promiſit. Quid importāt iſta verba ꝓmitto defendere de iure & facto vide per Bar. in l. ſtipulatio iſta in prin. ver. quæro. ff. de ver. obli. & in l. fin. C. de act. emp. Pet. de Ancha. cōſi. lxxxiij. incipiē. omiſſo primo dubio.
b ¶ Dubia probatio, Adde Cardi. Zab. in c. quod ſuper his. in vi. col. de fide inſtr.

obijci poſt publicatas atteſtationes ex qui-
bus apparet ſentētiam ferēdam pro actore:
dummodo obijciatur de alio debito liqui-
do, vel de proximo liquidādo. nam nō po-
teſt cōſtare ꝙ reus iam ſit penè conuictus:
& ꝙ atteſtationes ſint publicatę: & nihil ſit
probatum cōtra eas: quinimò videtur quod
etiam poſt cōcluſionē in cauſa: quia video
ꝙ poteſt obijci poſt ſentētiam: quæ trāſiuit
in rem iudi. vt patet s. eod. l. ij. ibi. cum verò
qui iudicati conuenitur &c. quia potius re-
ſpicit executionem quā obligationē: vt no.
Bar. in l. ſi cùm dos. ff. rer. amota. ad hoc fa-
cit quod dicimus de exceptionibus falſi inſtrumēti: quę poſſunt
opponi poſt cōcluſionem: quia etiam poſſent opponi poſt ſentē
tiam. vt legitur & no. in c. licet cauſam. de proba. Quantū verò
temporis dabitur ad liquidandū? dic vt dixi s. eo. l. in ea. glo. hoc
4 etiam tāgit ſuper verbo. [indaginem.] † Item iſte tex. optimè fa-
cit: imò videtur decidere ſi ſtatutum dicat ꝙ in cauſis quæ ver-
tūtur inter cōſanguineos, ſi altera pars petit cōpromiſſum fieri,
poſſit altera pars compelli ad compromittēdū: pone ergo quòd
actor probauit, & liquidauit debitum ſuū, & publicatæ ſunt atte
ſtationes: reus videns ſe quaſi conuictum, & ſententiam debere
ferri cōtra eum, petit compromiſſum fieri: vt ſic eludat actorem
laboribus, & expenſis: certè non debet audiri: per rationem quæ
hic ponitur: ſed debebat petere antequā actor fatigaret in pro-
bando: & hæc eſt iuſtiſsima interpretatio ſtatuti auferētis mate-
riam malignandi. bene facit & optimè quod in ſimili habetur in
5 c. paſtoralis. in fi. de cauſa poſ. & proprie. † Sed ponamus quod
debitum quoddam petitur, quod nō eſt adhuc liquidatum, reus
opponit exceptionem compēſationis de alio debito nō liquido,
nec de proximo liquidando: puto ꝙ debeo audiri: quaſi hæc ex-
ceptio ſit quædam mutua petitio: & ſic habeat vim recōuentio-
nis: vt eſt tex. s. e. l. neq; ſcriptura. dum dicit petitioni mutuę &c.
& vterq; liquidabit ſuum debitum infra terminos datos ad pro-
6 bandum: & illa eſt veritas: ceſſat enim ratio iſtius l. † In gloſ. j. ibi.
[& idem ſi hincinde debetur pecunia, ſed vt ſpecies.] & idē te-
net glo. in l. cùm fundus. §. j. ff. ſi cer. pe. [Doct. tenēt contrariū. nā
ratio quare nō admittitur compēſatio, ſi hincinde debeť ſpecies,
vel ex vna parte quātitas, ex altera ſpecies eſt, quia in ſpeciebus
cadit affectio. vnde potius poteſt quis velle ſpeciē quæ valet x.
cōmuni æſtimatione: quàm habere xv. Sed quādo debetur quā-
titas hincinde, ſiue debeatur vt quātitas, ſiue vt ſpecies: nō cadit
affectio plus ad vnam pecuniam: quàm ad alterā: ideo debet ad-
mitti compēſatio. ceſſante cauſa prohibitionis, ceſſat prohibitio.
nec ob. l. quā glo. allegat. quia ibi nō inhibetur compēſatio illa ra
7 tione: ſed alia: vt ibi not. & in d. l. cùm fundus. §. ſeruū tuum. † In
glo. ibi. [vnde deuenitur ad æſtimationē.] ſupple officio iudicis
quia dolo deſijt poſſidere, poteſt cōdemnari ad æſtimationē rei:
ſed ſicut æſtimatio non eſt in obligatione de præſenti: ſed ſperať
effici ſecuta condēnatione: & hoc reſpectu videtur etiam hodie
eſſe de præſenti: & hoc vult glo. dicere infrà ibi.] ſed ſecundùm
8 hoc &c.] † In gloſſ. ibi: [Reſpondeo videtur eſſe in obligatione.]
Illa glo. videtur malè loqui: quia in rei vēdicatione res non diciť
[eſſe in obligatione:] nec poſſeſſor diciť eſſe quoquomodo obli
gatus etiam ſi non deſijt poſſidere. vt not. inſtitu. de actio. §. pri-
mo. multominus ſi deſijt poſſidere dicit Bal. ꝙ iſta gl. loquiť de
groſſo modo loquendi: quia interdum quis poteſt cogi ad reſti-
tuendū: & dicitur obligatus: & tamen nō eſt. nam etiā actor qui
poteſt repelli per exceptionē, largo modo diciť obligatus ad nō
petendū: & tamē nō eſt ſtricto modo loquēdi: vt habeť in l. Mæ-
uia. § fundū. ff. ſol. mat. vnde Barto. poſt gl. dicit ꝙ ſi actor in rei
vēdicatione diceret reū teneri, & obligatum eſſe ad reſtitutionē
rei, nō propter hoc ineptè ageret. ſed poteſt ſuſtineri libellus de
largo modo loquendi per hanc glo. ll. autē quas gl. allegat, nihil
faciunt: quia loquuntur in actione perſonali: quæ datur ad dan-
dum aliquā ſpeciem. nam ibi præſupponitur obligatio. & ſi poſt
moram res deficit extare, adhuc remanet in obligatione: & ipſa
res poteſt & debet peti, nō æſtimatio: licet in illa poſſit fieri con-
demnatio. Sed quid ſi æſtimatio petatur? Reſpōdeo libellus eſ-
ſet ineptus: niſi diceret peto rem, vel æſtimationē: quia tunc de-
bet intelligi ſecundū ordinē iuris: ſed peto rem, ſi extat: & ſi non
extat, peto reum condēnari in æſtimationē. hoc tenet Spec. in ti.
de obligatione & ſolutione & ſolutione. §. ſequitur. verſi. quid ſi
libellus habet. & adde quod habetur in l. vinū. in fi. magne gl. ff.
ſi cer. pe. In gl. ibi. [ſatis dici poteſt.] No. gl. quod obligatio gñis
cuiuſcunq; æquiparať obligationi quātitatis. vnde ſi teneor tibi
ad equū in gñe, & tu mihi ad bouē in genere, pōt obijci cōpēſa-
tio vſq; ad cōcurrentē quātitatē equi & bouis. & adde quod no.
9 Bar. in l. Męuius. §. duobus. de leg. ij. † In gloſ. ſeq. ibi. [per teſtes,
nō per cōfeſsionem.] pro iſta glo. facit: quia ratio huius tex. dum
dicit nō admitti compenſationē de debito non liquido eſt, quia
actor fuit fatigatus laboribus & expēſis in liquidando debitum
ſuum: ſed ſi reus confeſſus eſt intentionem actoris, ipſe actor nō
eſt fatigatus: ſed releuatus per confeſsionem rei, ergo videtur ꝙ
reus poſſit obijcere compenſationem etiā de debito nō liquido,
per l. quā gl. allegat. Bal. tamē tenet contrariū, & bene. nam ratio
quę hic ponitur in tex. eſt ratio impulſiua: vnde poſito quod ceſ-
ſet ex quo debitū actoris eſt liquidū, & poteſt ſtatim finiri cauſa
& expediri, nō debet dilatari per calūnias rei. q poſſet malitioſè
facere eā differri: opponēdo exceptionē de debito requirente al-
tiorem indaginē malitioſè & calumnioſè. lites aūt debent abbre-
uiari. & citò terminari: vnde multò magis innuitur excipere de
tali debito ille qui confeſſus eſt intētionē actoris, quā ille qui cō
uictus eſt per teſtes: quia magis deprehenſus in malitia. l. autem
quam. glo. allegat, habet in ſe aliam rationem.

De uſuris. Rubrica.

1 *¶ Ratio quare ſi ſtipulatio probatur per teſtes, debeant deponere quod præceſſit in-
terrogatio, & incontinenti ſecuta fuit reſponſio: & ſi contineatur in inſtrumento
non requiratur hic: & nu. 5.*
3 *Verbum promiſit, quando continetur in ſcriptura, intelligitur per ſtipulationem: &
quid de uerbo conuenit?*
Dubia probatio, non releuat probantem.
4 *Si reperitur in ſcriptura quod Titius promiſit mihi centum, an præſumatur præſentia
Quando reperitur in inſtrumento quod talis inueſtiuit talem de tali feudo, uel de tali
beneficio, an præſumatur præſentia illius?*

LEX I.

1 SI interrogatione. † Quando ſtipula-
tio probatur per te-
ſtes, debent deponere ꝙ præceſsit interrogatio, &
ſecuta fuit reſponſio. h. d. ſupple, & quod incōti-
ti. al's nō valeret: vt in l. j. ff. de ver. obli. circa prin.
& ſic atteſtationes non concluderent. l. non hoc. j. vnde cognati.
Non ſufficit ꝙ teſtes dicant ꝙ talis promiſit tali vſuras: quia po-
tuiſſet promittere pacto nudo non præcedente interrogatione,
vel ea præcedente: tamen ex interuallo: & ſic eſſet ſtipulatio:
ſed pactum non vitiatur ex interuallo: ſed ſtipulatio ſic. vſu-
ræ autem ex pacto non poſſunt peti. etiam ſi ſit appoſitum
iuxta contractum veſtitū: quia earum odio non recipit veſtimen-
2 tum à contractu. vt j. eo. l. iij. † In glo. quæ incipit quoniam quæ-
tur. quid ſi promiſsio vſurarum contineretur in inſtrumento? di-
cit glo. ꝙ tunc non expediret ꝙ diceretur in eo interrogationem
præceſsiſſe, & reſponſionem ſecutam eſſe: ſed ſufficeret ꝙ conti-
neretur in eo qualiter talis promiſit tali vſuras, & omnia præſu-
merentur ſolenniter acta, quod præceſſerit interrogatio & ſecu-
ta fuerit reſponſio incontinenti per ll. quas gloſ. allegat. ſed quæ
eſt ratio diuerſitatis inter teſtes & inſtrumentum. dicunt qui-
dam quòd inſtrumentum ſit à perſona perita: ſed teſtes po-
5 ſunt eſſe imperiti. Iſtam rationem reprobat Barto. † quia vult
a quòd etiam ſi verbum promiſit[a] contineatur in ſcriptura priua-
ta, intelligitur quòd ſolenniter promiſerit per ſtipulationem: vt
in l. prima. infrà de contrahen. ſtipula. & tamen poteſt eſſe facta
ab imperito. & contra teſtes poſſunt eſſe periti, & dictum eorū
tamen non valeret: niſi dicerent interrogationem præceſſiſſe
& reſponſionem ſecutam eſſe: dicit ergo rationem eſſe: quia in-
ſtrumentum, & etiam ſcriptura priuata fit de communi conſen-
ſu partium: ideo omnia verba in ipſis appoſita cenſentur pro-
lata meliori modo quo poſſunt, & efficatiori. ſed teſtes producun-
tur ab vna parte contra alteram etiam inuitam: ideo eorum ver-
ba ſtrictè intelliguntur: & vbi poteſt eſſe aliqua dubitatio, in in-
b terpretatio contra habentem probare: quia dubia probatio[b] non
releuat probantem. vt in capitulo in præſentia. de probatio. De-
bent ergo proferre talia verba quæ concludant neceſſariò, vel
præſumptiuè

preſumptiuè præſumptione approbata à iure, & cùm debebat deponere de his quæ percipiuntur ſenſu corporeo: vt l. teſtium. §. de teſti. non de his quæ iudicio intellectus: quia tunc magis eſſent iudices, quàm teſtes: iuxta no. per Inno. in c. cauſam quę. de teſtibus. & per doc. in l. ſolam. §. de teſti. non ſufficeret ꝙ teſtes dicerent ꝙ talis promiſit tali per ſtipulationem: quia cùm ſtipulatio ſit cōtractus à iure inuentus: licet reſultet ex facto, dicitur tñ eſſe iuris & non factū: & percipitur potius intellectu quàm ſenſu corporeo debent ergo deponere de facto: ex quo reſultat ſtipulatio: quia illud factū bene percipiunt ſenſu corporeo, ꝙ præceſſit interrogatio: & ſecuta fuit reſponſio incontinēti. & iſta eſt ratio huius l. de quo vide per Bar. in l. ſciendū. ff. de ver. ob. Sed videtur ꝙ etiam ſi contineatur in inſtrumēto, nō importet ſtipulationem. vt in l. lecta. poſt prin. ibi cōuenitq;. ff. ſi cer. peta. Sol. ver
a bum promiſit* contentum in ſcriptura publica vel priuata im-
b portat ſtipulationē. vt in d. l. ſciēdum. ſed verbū cōuenit.* quod eſt latius, intelligitur per pactum nudum. vt ibi per Bar. ſed Bal. hic dicit nō eſſe differentiā fiendā inter verbum promiſit. & con
c uenit.* ſed an fuit prolata in materia fauorabili: & ambo important ſtipulationem cum ſit eadem ratio: an in materia odioſa, & neutrum: & ſic importat ſtipulationē illo caſu loquitur l. lecta. & ſecundū hoc in caſu huius l. vbi fuit facta promiſſio de vſuris etiam ſi contineretur in inſtrumento, nō intelligeretur per ſtipulationem: niſi diceret expreſſè cuius contrarium ſentit illa gl. in prin. iſtud eſt pulchrum dictum: ſed ſecurius eſt tenere gloſ. & Bar. Eſt etiam alia ratio quare teſtes deponentes ꝙ Titius mihi promiſit non probant ſtipulationem: niſi dicant per quem modum facta fuerit promiſſio: ſcilicet interrogatione præcedēte, & reſponſione ſtatim ſecuta. & etiam inter præſentes: licet non fuerint interrogati: quia cùm conſiſtat in iure ſtipulatio, quāquàm reſultet ex facto, & ſic magis percipiatur iudicio iuris quam ſenſu corporeo: & locum habet dictū eorum regulariter ſi cauſam ſui dicti aſſignent: quia eam debent aſſignare concludentem, etiam non interrogati: aliàs non probant: ſicut cùm deponunt aliquem eſſe dominum: niſi per quem modum dicant. vt not.
4 in l. ſolam. ff. de teſtib. §. †Sed quæro quid ſi reperitur in ſcriptura quòd Titius promiſit mihi centum, an præſumatur præſentia? nam ſtipulatio non niſi inter præſentes fit dic quod ſi in inſtrumento notarij, clarum eſt per l. optimam. de contrahend. ſtipu. quia non debet concipere inſtrumentum niſi inter præſentes, & rogantes: ſed ſi continetur in ſcriptura priuata ipſius titij. tex. videtur velle quòd debet probare præſentiam: aliàs non pręſumatur in l. j. eo. tit. glo. tamen ibi tenet contrarium quòd præſumatur: niſi contrarium probetur. & idem Bar. in l. Titia. §. fi. ff. de verb. ob. Ad hoc vide quod in ſimili no. in addi. Spec. ti. de emp. & ven. §. j. ver. ſciēdum. in addi. quæ incipit quærit Odoffredus. quando reperitur in inſtrumento quòd talis inueſtit talem de tali feudo, vel de tali beneficio, an præſumatur præſentia illius: & videtur inclinare in partē affirmatiuam, vt actus potius valeat quàm pereat. & allegat illam l. j. cum ſua glo.

2 *¶ Res vendita ſi remanſit penes venditorem ad cōmodum emptoris: an nihilominus emptor teneatur ad uſuras pretij non ſoluti à die contractus celebrati?*
3 *Si cùm eſſes debitor meus in diem, quia non ſoluiſti: oportuit me capere pecuniam ad uſuras: an tenearis mihi eas reſtituere?*
4 *Tres caſus in quibus debitori non prodeſt deponere pecuniam debitam, ut euitet periculum interitus, uel non teneatur ad uſuras.*

LEX II.

1 VSuras. †Emptor à die traditionis rei tenetur ad vſuras pretij: ſi ipſum non obtulit legitimè: licet habuit in depoſito: non tamen legitimè facto. h. d. puta quia numerauit pecuniā, & poſuit in marſupio demum in capſa ſua dicēs quòd quandocūq; venditor voluerit dabit ſibi & hoc poteſt probari per teſtes certè non ſufficit quominus tenetur ad vſuras: etiam ſi venditor nunquā petijt, & ſic non conſtituit eum in vera mora: quia debuit offerri. & non offerendo cenſetur eſſe in quaſi mora: eoipſo ꝙ venditor impleuit ex parte ſua. vt not. in l. j. in fi. ff. eo. licet non fuerit in vera mora. vt l. curabit. j. de act. emp. in fin. faciunt quæ not. per doct. in l. de diuiſione. ff. ſolu. mat. vbi dicunt maximè Bar. gñaliter in quolibet cōtractu vltro citroq; obligatorio, ꝙ vno implente ex parte ſua, in inſtāti alter cōſtituitur in mora: intelligo nō in vera: & ſic nō tenetur de interitu: ſed pro ficta. quātum ad hoc vt teneatur ad vſuras: vel ad alias acceſſiones naturales a
tantū. In tex. ibi [æquitatis ratione] no. q. d. nō ratione moræ. d. l. curabit. in fi. ſed ex eo b
ꝙ habuit facultatē ꝑcipiendi fructus, ſi erat talis res ex qua fructus percipiebanť. vt l. Iulianus. §. ex vendito. ff. de act. emp. Nā tunc etiam emptor teneť ad vſuras, quæ frequē- c
tanť in regione, puta x. vel octo ꝓ centenario: licet fructus vel vſus minus valeant: qa hic attenditur: ita intelligas iſtum tex. & videtur eſſe de mente Bal. cùm iſte text. & ſimiles indiſtinctè loquanť: & ſic ſunt intelligēdi: ſiue percipianť fructus ex re vēdita: ſiue nō: poſtquā habet cōmoditatē vtendi: quinimò dicit Bal. qđ ſi vēditor nō perfectè impleuit cōtractū: quia nō promiſerat dare fideiuſſores de euictione: & adhuc non dedit nihilominus qa rem tradidit, & emptor habet cōmoditatē & hoc ſi fideiuſſor dediſſet: habet locū iſta lex non ſolū ſi tradita eſt ſimpliciter: & ſic emptor ſuo noīe tenuit & poſſedit: imò etiā ſi tradidit precarió: & ſic poſſedit noīe venditoris, quouſq; fortè pretiū ſoluerit: adhuc quia cōmoditatem habuit teneť ad vſuras. tex. eſt notabilis. in d. l. Iulianus. §. ex vendito. in fi. non ſic ſi verè nō tradidiſſet: ſed fictè. cōſtituendo ſe nomine emptoris precariò poſſidere: & ſic vera poſſeſſio remanſit penes vēditorem: licet per hoc tranſtulerit dominium, & etiam poſſeſſionem: vt iuris eſt: vt l. quod meo. ff. de acqui. poſ. quia tamē nō habuit vſum in ea, non teneretur ad vſuras ſecundùm omnes. quod tene mē-
2 ti: quia illa declarant valde hanc l. †In gl. ibi. [ſed cùm fructus.] glo. voluit opponere ꝙ etiam non tradita re, emptor teneatur ad vſuras pretij à die contractus celebrati: quia licet res remanſerit penes venditorem, remanſit tamen ad cōmodum emptoris: qa omnes fructus poſtea percepti pertinent ad emptorem: qui pōt eos aduocare à venditore: vt j. de acti. empt. l. fructus. Sed an poteſt dicere venditor: vſuræ ſunt ęquales fructibus quos percepi. da mihi vſuras quæ poſſunt tranſcendere valorem fructuū. glo. no. dicit quòd venditor non poteſt hoc dicere nec imputare emptori quare rem ſibi tradi non fecit, poſtquam ipſe fructus percepit. intelligo niſi rem obtuliſſet, & per emptorem ſtetiſſet quo minus reciperet: ſed in l. curabit. & in d. §. ex vendito. glo. dicit ꝙ eſt in electione emptoris. Si enim vult habere fructus interim per venditorem perceptos tenetur ſoluere vſuras à die contractus: ſed ſi non vult habere, ſed vult dimittere penes vēditorem, non poteſt compelli ad dandum vſuras: ſed ſibi computat vendi
3 tor in vſuras. quod intellige vt ſuprà dixi: tene menti. †In ea. ibi: [Reſpō. ſecundū Azo. & H. non quia loco intereſſe præſtatur.] quaſi dicat non tanquā lucrū, ſed in recompēſationē rei traditæ: & hoc caſu etiā iure canonico licitæ ſunt vſuræ: vt patet in c. ſalubriter. extrà de vſuris. tunc enī ſunt ꝓhibitæ qñ petunť vt lucrum ceſſans: nō qñ vt damnum emergens: vel vt intereſſe recōpenſationis: vnde dicit Inn. ꝙ ſi eras debitor meus ad diem: & qa nō ſoluiſti, oportuit me capere pecuniam ad vſuras teneris mihi eas reſtituere: qa ꝓpter tuā morā ſum in hoc dānificatus: et ſic nō peto vt lucrū: ſed vt damnū emergens: vt ipſe not. in c. ij. de vſur. Bal. videť tenere ꝙ illud ſit verum: ſi tenebaris mihi ex cōtractu bonæfidei & tunc poſſum petere officio iudicis deſeruiēte actioni meæ: & ſic ſublata principali actione petere non poſſem. vt in l. iiij. j. depoſiti. Si verò ex contractu ſtricti iuris: puta mutui: non videtur quòd aliquo iure poſſet peti: quia certi condictio ex mutuo non datur vltra quā fuerit numeratum: vt §. de non numera. pecu. l. cùm vltra. officium autem iudicis mercenarium nō deſeruit huic actioni, vt faciat venire vltra partem. vt hæc habentur & no. in l. j. §. de condi. indeb. hoc eſt bene ponderandum; quia æquitas dictat contrarium. vnde videtur ex æquitate mihi dari actionem in factum vtroque caſu: quia damnificatus ſum propter moram tuam: per l. iij. §. fi. de condi. ob cauſam. & ſic ſoluta ſorte poſſum petere vſuras: ne facto tuo remaneam in damno.
4 †Vltimò no. gloſſ. ſequentem, quæ ponit tres caſus, in quibus debitori non prodeſt deponere pecuniam: debitam: intellige vt euitet periculum interitus, vel non teneatur ad vſuras. ſ. quando non deponit totam pecuniam debitam: ſiue ſortis, ſiue vſurarū: quia ſicut non tenebatur creditor recipere partem, vel ſortē ſine vſuris quando totum debitum erat liquidum: vt in l. creditor. §.

a ¶ Verbū ꝓmiſit. Adde l. eadē. in princi. ff. de duo. reis.
b ¶ Verbum cōuenit. Adde diffuſè ꝑ Iaſo. in rub. ff de ver. obli. in j. col. ver. & quod verbum conuenit.
c ¶ Inter verbū promiſit & conuenit. Adde Barto. in l. lecta. ff. ſi cer. pet. per doc. in §. ſi ſcriptum. inſtit. de inuti. ſtip. docto. in l. Titia. in §. Idē reſpōdit. el ij. ff. de verbo. oblig.

a ¶ Appellantᷣ pœnę.
Acde l.v.in §.fin. &
Raph.Cu. & Mod.ſ
l.in executiõe.& ibi
Raph.Fulg.ff.dever
bo.obli. tex.in l.qui
ſine.ff.de neg.geſt.et
text.in l.Iulian.in §.
Idẽ Papinianus.ff.de
actio.emp.
b ¶ Vſura centeſima.
quæ dicaᷣ vſura cen
teſima.vide glo.in l.
fi.C.de pet.hære. &
gl.in c.qm̃.xlvij.diſ.

Lucius.ff.dẽ vſu.ita nõ ꝓdeſt debitori tale
depoſitũ.Aliud eſt quãdo nõ obtulit: ſub-
audi in iudicio vel extra:ſed ſolùm in præ-
ſentiã teſtium depoſuit:dicens ꝙ erat para-
tus ad omnem voluntatem creditoris. Ter-
tius caſus eſt quando obtuliſſet:non tamen
debito modo.ſ.congruo loco vel tempore:
vt l.ſi ſoluturus.ff.de ſolu.

2 ☞ *Vſuræ indebitè ſolutæ quando computentur in ſortẽ, uel repetantur.* & *nu.5.*
3 *Pœna promiſſa per pactum nudum incontinenti appoſitũ, an ueſtiatur cohærentia contractus.*
4 *In mutuo pecuniæ quare non ualeat pactum incontinenti appoſitum de uſuris præſtandis:* & *quid in mutuo frumenti, uini, uel oleiᷣ.*

LEX III.

1 QVamuis. †Pactum ſuper vſuris præſtandis non
veſtitur cohærentia contractus & vſu
ræ naturaliter tantum debitæ non poſſunt peti : ſed ſi
ſoluantur ſupple per errorem iuris, nõ repetuntur, tã-
quam indebitè ſolutę:nec in ſortem imputantur.h.d.Et ſemper
allegatur propter primum dictum:quia eſt caſus in quo pactum
nudum incontinenti appoſitum iuxta contractum ſtricti iuris,
non veſtitur cohærentia contractus,vt pariat actionẽ odio vſu-
rarum:ſed ſi iuxta contractum bonæfidei veſtiretur: quia in illis
etiam ſine pacto veniunt vſuræ ex mora:vt l.moram.§.in bonæ
fidei ff.eo.& ſic ſi fieret pactum in caſu moræ pareret actionem:
quia diceretur legitima conuentio,quæ lege confirmatur. vt in
l.legitima.ff.de pact.ſed ſi non in caſu moræ,non eſſet legitima,
quia etiam ſine pacto in bonæfidei contractibus non veniunt
vſuræ citra moram. In tex.ibi.[neque in ſortem.]quia ſi compu
tarentur in ſortem:perinde eſſet ac ſi repeterentur:quia nõ refert
2 ſoluenti an ſibi reſtituantur,an ſibi in ſortem imputentur. †Sed
opponitur de l.ſi non ſortem,poſt prin.ff.de condi.inde.Ubi cõ-
putantur in ſortem vſuræ indebitè ſolutæ.Sol.ibi erant indebitę
omni iure tam ciuiliter quã criminaliter:quia promiſit cõtra ꝓhi
bitionem legis:& ſic quocunq; errore ſolutæ poterant repeti.iu-
xta no.eo.tit.l.j.ergo & ſi ſors non erat ſoluta. computantur in
eam:& ſi poſtea ſolueretur ſors repeteretur ipſa tanquam inde-
bitè ſoluta.Si autem ſors erat prius ſoluta:tunc repetuntur vſu-
ræ,quanquã errore fuerint ſolutæ:hic verò erant debitæ ſaltem
naturaliter:quia non contra prohibitionem l.erant promiſſæ ſal
tem per pactum:& erant ſolutæ per errorem iuris, qui non indu
cit repetitionem naturalis debiti ſoluti: ſecus ſi per errorẽ facti:
vt l.error.j.ad l.fal.ita intellige hunc tex.licet doct.& glo.nõ de-
3 clarent.†Sed quæro extra glo.quid in pœna promiſſa per pactũ
nudum incontinenti appoſitum,an veſtiatur cohærentia contra
ctus.Reſpondeo non & ſi ſit contractus bonæfidei , niſi quate-
nus creditoris intereſt,vt eſt tex.in l.ſeruus.ff.de ſeruis exportã.
Nam in contractibus bonæfidei licet vſuræ veniant ex mora:
& ſic poſsit veſtiri pactum iſto caſu .pœna tamen quæ eſſet ex
mora non venit:ꝙ ſic non poſſet dici legitima conuentio , quæ
aliqua lege confirmetur:aut veſtiretur quò ad vſuras: vt in caſi-
bus ſpecialibus poſitis hic per glo.veſtiretur etiam quò ad pœ-
nam,in quo debet eſſe idem quod in vſuris.ſecundùm Doct.nã
a & vſuræ largo modo appellãtur pœnæ[a] .ff.ſi certum pet.l.lecta.
4 †In prin.glo.ibi.[aliàs eſſet contra infra eo.l.frumenti. & eſt ra-
tio diuerſitatis:quia æſtimatio pecuniæ non variatur:ſed æſtima
tio vini,vel olei,variatur ex tempore:ideo ſi mutuo pecuniam,
non valet pactum incontinenti appoſitum de vſuris pręſtandis:
ſiue in pecunia,ſiue in alia re hic.& infrà eadem.l. frumenti. ſed
ſi mutuo frumentum,vinum,vel oleum,conſiderato quòd tem
pore quo reddi debet poteſt plus valere quàm hodie. propter
hoc dubium duo ſunt ſpecialia . vnum quia pactum de vſuris
præſta[illegible]veſtitur cohærentia contractus:vt in l.frumenti.j.eo.
ſecund[illegible]quòd conſtituatur vſura in pecunia, poteſt aſcende-
re ad duplum . quia ſi mutuo decem corbes frumenti,vini, vel
olei,quæ hodie valent decem poſſum paciſci de dandis viginti
aureis hinc ad annum:quia tantum poſſent tunc valere. Secun-
b dus eſt caſus in quo promittitur vſura centeſima[b] propter du-
bium. vt infrà eadem l.ſi ea pactione.& l. ſi ea lege. regulariter
ſecus.vt in l.eos.infrà eodem.ſed ſi conſtitueretur vſura in codẽ
genere mutuato , non ſic eſſet . puta mutuo decem ſalmas fru-
menti,cum pacto quòd reſtituas viginti:quia tunc ceſſaret ratio
ſupradicta:& hoc habetur infra eod.l.ex oleo.in text.& gloſſ.In
glo.ibi.[ſed in bonæfidei contractibus &c.]& etiam ſtricti iuris
qui aſsimilantur bonæfidei.vt no.glo.ff.de præſcri. verbis.l.Ti
tius.In glo.fi.oppo.tribus modis.contra fi.huius l.quòd debeant
in ſortem computari.primò de l.in his.§.eidem autem.ff.de ſol.
Sol.ibi quando ſoluit ſimpliciter.quo caſu videtur voluiſſe ſol-
uere pro ſorte quæ erat ciuiliter & naturaliter debita , non pro
vſuris quæ erant debitæ naturaliter tantum.hoc quando ſpecia-
liter ſoluit pro vſuris naturaliter debitis.quo caſu ceſſat cõiectu-
5 ra:quia conſtat de intentione ſoluentis. †Secundò oppo.quòd
etiam quando ſimpliciter ſoluit,cedunt prius in vſuras:& aliqd
ſupereſt in ſortem.vt j.de ſolu.l.j. Solu.ibi. quando vſuræ erant
naturaliter & ciuiliter debitæ ſecus, ſi naturaliter tantum ſim-
plex , ſolutio cedit in ſortem , non in vſuras.vt dictum eſt. Sed
contra.quod idem ſi naturaliter tantum debitæ.vt ff.de ſolutio.
l.Paulus reſpondet non ideo.§.j.Sol.non loquitur de pecunia ſo
luta per debitorem:ſed de redacta per creditorem ex venditio-
ne pignorum obligatorum tam pro ſortè quàm pro vſuris natu
raliter tantum debitis.nam tunc cùm ea percipiat ex ſua indu-
ſtria,poteſt ea conuertere in vſuras naturaliter tantum debitas:
quando autem nec naturaliter nec ciuiliter debebantur . dic vt
dixi ſuprà ſuper text.

2 ☞ *Dicta in præcedentibus, non intelliguntur repetita in ſequentibus ſi ſiut ex interuallo:ſecus ſi incontinenti:* & *uide hic unam diſtinctionem.*
3 *Pignus datum pro una obligatione, quando poſsit retineri etiam pro alia pro qua non fuit datumᷣ*

LEX IIII.

1 PEr retentionem. †Pignora poſſunt reti-
neri pro vſuris naturali-
ter tantum debitis.ſi pro illis fuerunt obligata:ſecus ſi
obligata non fuerunt. Item obligatio pignorum intel-
ligitur facta pro eo quod tunc incœpit deberi: non autẽ pro eo
quod ex interuallo.hoc dicit. Et eſt l.bona.& venit ad declara-
tionem.l.præcedentis.vt licet vſuræ tantum naturaliter debitæ
non poſſunt peti.vt ibi.tamen ſicut poſſunt retineri ſi ſoluantur:
vt etiam ibi dicitur.ita & pignora pro eis obligata poſſunt reti-
neri.Et pone caſum quòd mutuaui tibi centum: & per pactum
promiſiſti mihi vſuras,& tradidiſti pignora. poſtea ſoluiſti cen-
tũ & repetis pignora. ego volo retinere pro vſuris.tu contradi-
cis : quia illæ vſuræ non poſſunt peti.vt in l.præcedenti . ſed re-
ſpondetur quòd poſſunt pro eis retineri pignora : ſi fuerunt
pro eis obligata. Sed pone quòd tempore contractus fuerunt
promiſſæ omnes vſuræ, pro quibus fuerunt pignora obligata:
ex poſt facto promittuntur maiores:nec repetitur pignorum cõ
uentio,an poſsint retineriᷣ Reſpondeo quòd non: quia nec taci-
tè cenſentur repetita.& ſic non ſunt obligata pro maioribus.hoc
dicit. In textu ibi.[cum pignora couentione.pacti etiam vſu-
ris obſtricta ſint &c.] ſed quando eſt quòd pignora data pro
ſorte,cenſeantur data ſeu obligata etiam pro vſuris tantum na-
turaliter debitisᷣ Gloſſellæ quę ſunt hic.& etiam clarius in l.pi-
gnoribus.infrà eodem ſentiunt quòd tunc demum quando ex-
preſsè & ſpecificè fuerunt obligata non ſolùm pro ſortè : ſed
etiam pro vſuris : ſi ergo ſimpliciter fuiſſent data , cenſerentur
data ſolùm pro ſortè. Idem ſentit Cynus etiam ſi vſuræ eſſent
naturaliter & ciuiliter debitæ odio vſurarum. hoc non placet:
imò puto quòd in omnem caſum tam ſortis quàm vſurarum
cenſeantur fuiſſe data.argu.in lege,ſi quis pro eo.§. nummos.ff.
de fideiuſſo.etiam ſi naturaliter tantum ſint debitæ ; aliàs credi-
tor remaneret deceptus,qui ſic intelligitur cogitaſſe cùm rece-
pit. & imputet ſibi debitor quòd legem apertius non dixit, &
ſic fit interpretatio contra eum;vt in lege,veteribus.ff.de pactis.
Nec obſtat quòd ſolutio ſimpliciter facta cedit in ſortem tan-
tum non in vſuras tantum naturaliter debitas.vt not.ſuprà lege
proxima. in vltima gloſſa:quia aliud in ſolutio.dijudicatur ex
mente ſoluentis tantum:aliud in contractu. qui cùm celebratur
ex conſenſu vtriuſque,debet dijudicari ex vtroque:ne adulte-
rius remaneat deceptus:& iſto caſu puto intelligendum illum
textum quando fuerunt ſimpliciter data pignora,vt poſsint re-
tineri etiam pro vſuris tantùm naturaliter debitis , tanquam
pro eis ſint obligata. & hoc quando eodem inſtanti verbo
ſeu po-

ſeu poſt incontinenti fuit facta promiſſio vſurarum.† Si autem
poſt ex interuallo, ſecus: & hoc eſt quod ſequit̃ & ſic allegatur
ꝙ dicta in præcedentibus, nō intelligunt̃ repetita in ſequẽtibus
factis ex interuallo ſecus ſi incontinenti de iſto articulo repeti-
tionis. vide plenè ꝑ Bart. in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chryſogonus. ff.
de verb. ob. & l. Titia. §. Idem reſpondit. nam interdum præcedẽ
tia ſunt præparatoria ſequentium: quia concernunt formā & mo-
dum ſequentiū: & ſic ſi ſequentia ſequantur incontinẽti, cenſen
tur repetita. vt in d. §. Idem reſpondit, aliàs cẽſentur per errorem
emiſſa & ſic habet vitiare ſequẽtia. vt l. ita ſtipulatus. in prin. eo.
tit. Interdum ſunt diſpoſitoria de per ſe à ſequẽtibus. vt loquitur
iſta l. cum ſua gl. & quod no. Bar. in d. §. Chriſogonus. Interdum
ſunt derogatoria & ſequẽtiū & tunc quid iuris ſit. dic vt no. Iac.
but. & Bar. poſt eum. in l. pacta nouiſsima. ſ. de pac. vbi omnino
vide & hoc in diſpoſitionibus contrahẽtium: ſed in diſpoſitione
legali, an dicta in vna lege vel capitulo l. cenſeantur repetita in
alio capitulo dic vt plenè no. Bar. in l. prætor. la. ij. §. eritq; hęc diſ
ferentia. ff. vi bo. rap. in diſpoſitionibus autem teſtatoris diuerſi
ſunt caſus, in quibus diuerſa deciduntur quos vide recollectos
per Bar. in l. licet Imperator. de leg. j. & in locis ad quę ipſe remit
3 tit. † Vltimò not. gl. quæ incipit [aliàs rata] in fi. ad limitationem
ij. etiam ob cyrographariam pec. l. vnica. vbi habetur ꝙ pignus
datum pro vna obligatione, poteſt retineri pro alia etiā pro qua
non fuit datum: quia illud non eſt verum quando illa alia erat
naturalis tantùm, vel etiam erat vſura. nam licet ciuilis & natu-
ralis, eſſet odio vſurarum.

1 *Quantum tempus requiratur ad hoc ut recipiẽs minores uſuras quam ſibi debean tur cenſeatur renuntiaſſe maioribus? & uide nu. 1.*
2 *Quid ſi fuiſſent promiſſæ minores? & ſi illæ non ſoluerentur in quolibet termino, fue runt promiſſæ maiores.*

LEX V.

1 ADuerſus. † Qui recipit minores vſuras per ali-
quod tẽpus, cū poſsit petere maiores
cenſet̃ maioribus renūtiaſſe: & pactū de nō petẽdo fe-
ciſſe. Item negligentia adminiſtratoris nocet reipubli-
cæ maximè in exigendo vſuras quę ſunt lucrum odioſum. h. d.
1 † In tex. ibi. [per certos annos:] ſed cōtrà nā videtur etiam ſi ſe-
mel recipit minores, cẽſeatur receſsiſſe à maioribus, vt j. e. l. quā-
uis baſſa. propter hoc gl. j. & etiā ibi dicit ꝙ hic non fuerunt niſi
maiores puta ſemiſſes: ſcilicet quæ aſcendunt ad medietatẽ ſor-
tis in anno: & fuerunt ſolutæ, priores quæ aſcendunt ad vnam
vnciā minus & cenſet̃ receſſum à maioribus: & factū pactum
de nō petendo: & nō ſufficit ſemel recipere, ſed debet recepiſſe
per plures an. vt ſcilicet quod eſſe debeāt. gl. ij. tãgit Doc. viden-
tur dicere ꝙ ſufficit qđ receperit tribus an. quia ſicut in fauorabili
bus ſolutio per tres annos inducit vel fortificat obligationẽ inu
tilem. vt l. j. j. de fideic. ita in odioſis inducit liberationem ab eis.
tex. verò videtur ſonare cōtrarium in l. qui ſemiſſes. ff. eo. & in l.
cū poſt. in principio. ff. de iure dot. ſcilicet ꝙ requiratur magnū
tempus: & ſit longum x. annorum. † Quādo autem fuiſſent pro-
miſſæ minores & ſi illæ non ſoluerentur in quolibet termino,
fuerunt promiſſæ maiores: tunc lapſo termino, & ſic commiſſa
ſtipulatione de maioribus, ſi hac non obſtante creditor recipiat
minores ſemel, cenſetur perſeueraſſe in ſtipulatione minorum
vſurarum: & receſsiſſe à ſtipulatione de maioribus ita loquit̃ l.
quāuis. In tex. ibi. [cōſecutus.] in ṽ. [pacti cū poſsit habere ma-
iores.] aliàs ſi propter morā debitoris in nolendo ſoluere maio-
res recepiſſet minores, non facit ſibi præiudicium in maioribus:
etiam ſi per multos annos recepiſſet. vt d. l. qui ſemiſſes. ſecundo
vel primo reſponſo. In tex. ibi. [aduerſus defenſores.] non admi
niſtratores reipublicæ poſſe in hoc ꝑiudicare reipublicæ quod
facit ad not. in Spec. de loca. §. nunc verò aliqua. ver. xxvj. Glo.
quæ eſt. [in ver. ſic ergo.] opp. de l. Imperatores. ff. de pac. & ſol-
uit multis modis. Prima ſolutio non videtur bona: quia non de-
bet eſſe maioris potẽtiæ pactum tacitum quàm expreſſum l. qui
ad certum. ff. locati. glo. videtur velle ꝙ non teneatur ratione pa
cti taciti, vel expreſsi: ſed negligentia adminiſtratoris noceat ec-
cleſiæ, vel reipublicæ. l. Iubemus nullam. ſ. de ſacro ſan. ec. & ta
men contentio eius non nocet. vt in l. alia. l. Iubemus. eo. ti. & in
regula iuris delictum. Item propter odiū vſurarum: ſecus ſi ceſ-
ſaret odium, ſi deberent eſſe tres ſolidi in anno pro cenſu, & reci
perentur duo pro pręlatione: & ſi per multos annos, nō fieret cō
mune præiudicium: quia cenſus non eſt odioſus.

LEX VI.

1 SI creditrici. † A tempore obligationis, depoſi-
tionis, & conſignationis ſortis, de-
ſinunt vſuræ currere: & abſente creditore oblatio: fien
da eſt coram iudice, & etiā depoſitio de eius mandato.

LEX VII.

1 CReditor. † Diuina præſtatio nō eſt cauſa obli-
gationis inducendæ. h. d. Sed nec inu-
tilis obligationis validandæ: vt in l. ſi certis annis. ſ. de
pactis. ſed bene poteſt cauſa præſumendæ iuſtæ cauſę
habilis ad obligandum, ſi illa allegetur, & fuerit præſtatio facta
per longum tempus: vt in l. cùm de in rem verſo. ff. eo. In tex. ibi,
[ſi aliquando.] etiam ſi per longiſsimum tempus: quando con-
ſtat ex confeſsione creditoris vſuras nunquam fuiſſe promiſſas:
ſed fundat ſe in tempore, & in diuturna præſtatione: dicẽs ex ea
reſultare obligationem: quod etiam eſt verum. Idem ſi diceret
promiſsionem fuiſſe per pactum nudum: & ſic inutilem: ſed ex
diuturna præſtatione fuiſſe validatam. per d. l. ſi certis annis ſed
ſi diceret eas fuiſſe promiſſas per ſtipulationem, tamen poſſet
hoc probare, ſufficeret ad probationem longi temporis præſta-
tio decem annorum. vt l. cùm de in rem verſo. ff. de vſuris.

2 *Per commiſſionem ſtipulationis pœnalis, an fiat nouatio ipſo iure: an ita demum ſi pœna petitur?*

LEX VIII.

1 QVamuis. † Qui recipit minores vſuras: poſtquā
ſtipulatio maiorum vſurarum fuit cō-
miſſa: quia non ſoluebantur minores, cenſetur perſe-
uerare in promiſsione minorum, & renuntiare ſtipula
tioni de maioribus. h. d. no. caſus. In tex. ibi. [ampliores] (licitas
tamen) [promiſit.] ſ. loco pœnæ: propter moram commiſſam in
ſoluendo minores. In tex. ibi. [tamen ſi poſt tẽpus cautioni pręfi
nitum.] vt quia fuit actum quòd ſi ceſſaret per annum vel duos
ſoluere minores, teneretur ad maiores: & ipſe ceſſauit: & ſic erat
commiſſa ſtipulatio de maioribus: & nihilominus cùm ſolueren
2 tur minores: ſponte recepit. nec petijt maiores. † In text. ibi. [ac
per hoc non receſsiſſe.] ſed contrà. quia eoipſo quòd commiſſa
fuit ſtipulatio de maioribus, cenſetur receſſum à ſtipulatione de
minoribus iure nouatiōis ipſo iure. vt in l. obligationū ferè. §. ſi
ita. ff. de act. & obli. & quia per ſtipulationem pœnalem variatur
prima, maximè quando prima eſt ex cauſa lucratiua: vt hic erat
ſecundū opi. Bar. quia poſt multas & varias opiniones quæ fue
runt inter antiquos ſuper iſto ar. de quo per gl. in l. ſi quis. ff. pro
ſocio. reſidet in iſta: vt diſtinguamus an præcedẽs obligatio erat
ex cauſa lucratiua: & nouat̃ ipſo iure: vt d. l. obligationū ferè. in
fi. An ex cauſa oneroſa. & tunc ſecus per l. prædia. ff. de act. emp.
cuius opin. fortiter obſtat iſte text. qui innuit ꝙ non ſit receſſum
per ſolā cōmiſsionem maiorum vſurarum quæ pœnę loco fue-
runt promiſſæ: ſed tunc cenſetur receſſum, & facta nouatio quā-
do fuiſſent petitæ maiores: ſeu quando peteretur pœna. Ex quo
ſequitur ꝙ ſi creditor vult petere ſortem, & non pœnam, cuius
contrarium foret ſi ab obligatione ſortis foret receſſum. breuiter
ego ſemper tenui contra Bar. per iſtum tex. quòd non fiat noua-
tio per ſolam commiſsionem ſtipulationis pœnalis: ſed ita demū
ſi pœna petatur. Nam creditor ſtipulatur pœnam in ſui fauorẽ,
non in præiudicium pœnę. puta promiſiſti mihi domum ex cau
ſa donationis: & ſi eam non tradideris promiſiſti mihi centum
nomine pœnæ: fuiſti in mora tradendi: & eſt pœna commiſſa. ſi
vera eſt opin. Bar. non poſſum petere domum ſed debeo petere
pœnam: quia obligatio de domo iure nouationis fuit transfuſa
in ſtipulationem pœnalem: & ſic ſi mea intereſt potius habere
domum, illa promiſsio mihi nocebit. quod eſſe non debet. facit.
l. quamuis. in prin. ff. de pign. act. In vltimis autem voluntatibus
fateor hoc per l. pe. ff. de penu lega. quia ſi teſtator legat mihi pe-
num: & ſi hæres non dederit loco penus, cōdemnat eum ad dan
dum centum ſi eſt in mora: & ſi eſt cōmiſſa obligatio de pœna,
non poſſum petere pœnum, ſed centum: quia illa promiſsio non
fuit facta à me: ſed à teſtatore: qui cenſetur receſsiſſe à pœna: &
ſic ceſſat ratio de qua ſuprà. quæ eſt quòd promiſsio mea nō de-
bet mihi eſſe nociua: quia non mea promiſsio mihi nocet: ſed

voluntas teſtatoris.quæ attenditur in vltimis voluntatibus: & iſtam puto eſſe veritatem.quicquid dicat Bar.nam & tex.in d.l. obligatinum ferè.§.ſi.non dicit fieri nouationem,ſed quaſi noua tionem.quod intelligo:ſcilicet antequam petatur pœna. nam eſt quaſi nouatio;quia priori obligationi adiungitur alia.ſ.pœnalis. & in arbitrio creditoris eſt quam eligat.& eligendo ſortem non recedit ab obligatiõe ſortis:vt hic.& ſic annihilatur pœnalis.ſed ſi eligat pœnam:tunc recedit ab obligatione ſortis:& fit vera no uatio. Vltimò intellige iſtum tex. etiam ſi vnica tantum fuerit facta receptio de minoribus.Nec ob.l.aduerſus.ſ.eo.vt dixi. qd' etiam ſentit glo.hic.

LEX IX.

1 SI per te. †Sola obligatio vſurarum minorum impedit committi ſtipulationem maiorum factam in defectu ſolutionis minorum:ſed ſi offeratur ſors,& deponatur,& conſignetur,impeditur & curſus minorum quæ currere incœperunt.h.d.Pau.de Caſt.In tex.ibi. [vſuræ maiores non exigentur.]quia cenſentur promiſſæ ſi fueris in mora ſoluendi minores:ſed ſi minores obtuliſti:licet nõ cõ ſignaueris,neq; depoſueris,non es in mora:quia oblatio excuſat quem à mora,& conſtituit aduerſarium in mora.concluſio: ſtipulatio de vſuris non committitur vt l.lecta.§.ſed cùm ſortis.ff. ſi cer.pet.Et idem ſi obtuliſſet ſortem:quoniam ad impediendũ committi ſtipulationem vſurarum nondum commiſſarum ſufficit ſola oblatio:tenet illa glo.vt not.j.e.l.acceptam. Sed ſi affers ſortem,deponis,& conſignas, liberaris ab obligatione ſortis. & per conſequens ab obligatione vſurarum pro tempore futuro quæ cœperant currere.& ſic à minoribus.& hoc eſt quod ſequitur: [quòd ſi etiam ſortem.] à quarum curſu non liberaret ſola oblatio:ſed requiritur conſignatio,& depoſitio:vt ſ.eo.l. ſi creditrici,& j.in l.qui acceptam.in prin.

LEX X.

1 VSuræ. †Quod dicitur vſuras non excedere debere duplum.intelligitur de vſura vnius anni: non plurium. hoc dicit ſecundum gloſſ.& Bartol.

LEX XI.

1 EX prædijs. †Poſt oblationẽ ſortis fructus qui primò percipiebantur pro vſuris incipiunt in ſortem computari.h.d.quod intellige poſtquam ſunt conſumpti:aliàs poſſunt vẽdicari.quod dic vt l.j.& ij.ſ.de pig.act.& ff.ſol.mat.l.diuortio.§. ob donationes. caſus.Tex.iſte dum dicit [oblatam.]videtur velle q; ſufficiat oblatio ad impediendum curſum vſurarum quæ iam cœperãt currere.Sed quia etiam videtur quod non ſufficiat,niſi deponãtur, & conſignentur.vt j.eo.l.acceptam.& ſ.l.ſi creditrici.& l.ſi conſtat.in fin.glo.ſuper hoc multum laborat. & ſolutiones ſuæ ſunt diuinationes:& deſtruunt literam meo videre : & hoc tangunt doctores q; illud ſit verum eo caſu quo vſuræ currunt ex mora: quia oblatio facit ceſſare moram.& conſtituit creditorem in mora.vt l.illud.ff.de peri.& commo.rei ven.ergo debet ceſſare curſus vſurarum etiam quæ incœperunt currere : quia ceſſat cauſa propter quam currunt.vt eſt caſus in l.lecta.§.ſed cum ſortis.ff. ſi cer.pe.Si verò currunt.non propter moram,ſed propter conuentionẽ & retentionem ſortis:tunc procedit contrarium.q; ſola oblatio nõ impedit curſum:quia non facit ceſſare cauſam ꝓpter quam currunt.ſed requiritur conſignatio & depoſitio.per quam tollitur obligatio ſortis.& in conſequentiam obligatio vſurarũ. vt in l.obligatione.j.de ſol.& ita debent intelligi omnes ll.quę faciunt mentionem de depoſitione & conſignatione.

LEX XII.

1 FRumenti. †Lex iſta poteſt intelligi de pacto nudo appoſito incõtinenti ; & tunc veſtitur cohærentia contractus,vt pariat acti.præſcri. verb.vt j.de pactis inter emptorem.l.ij. Nec ob.l.iij.ſ. quia ibi fuit mutuata pecunia:cuius æſtimatio nõ variat̃ hic frumentũ vel aliud mutuabile.cuius æſtimatio variat̃: vnde qa res põt valere minus tp̃e quo redditur quã valeret tp̃e mutui facti, permittit̃:vt ſolo pacto poſsint deberi vſuræ.vt hic.& etiã aliud de quo.j.eo.l.oleo.& l.eos.& dixi in d.l.iij.põt intelligi de pacto nõ appoſito incõtinenti:& tunc ꝓcedit hoc quod dicit gl.q; pe- 2 tantur condi.ex hac l.quia non veſtitur cohærentia contractus: & ſic nõ oritur actio ex pacto:ſed ex lege propter pactum ſ.e.j. de dona.l.ſi quis argentum.Item intellige ſiue promittantur vſuræ in pecunia,ſiue in frumento,vel hordeo.

2 *In actionibus bonæ fidei lata ſentẽtia deſinunt currere vſuræ vſque ad quatuor menſes:quibus elapſis incipiunt deberi vſuræ legales.ſ.centeſimæ.*

LEX XIII.

1 IN bonæ fidei. †In actionibus bonæ fidei veniunt vſuræ à tempore moræ vſq; ad tempus ſententiæ officio iudicis mercenario. Et ſi feratur ſentẽtia ſuper ſorte non facta mentiõe de vſuris,nõ retractatur per hoc ſñia nec p̃nt peti vſuræ per ſe:quia officiũ iudicis mercenariũ nõ põt per ſe principaliter intẽtari.h. d.Primũ dictũ quod colligitur ex prin.l.& ex ſi.declara.vt plenè notatũ fuit in l.j.ſ.de iudi.Secundũ dictũ declara:vt habet in l.iiij.ſ.depoſiti.& ex eo no.limitationẽ ad id qd' no.per gl.& doctO.in l.j.ſ.ſi aduer.rem iudi.vbi dicũt q; ſi iudex ferret ſententiã ſuper parte ſummæ petitæ,& ſuper altera parte nil dicat condẽnando vel abſoluendo,ſñia nõ valet:qa debet ſuper toto iudicare.vt l.in hoc iudicio.ff.fa.erciſc.debet ergo eſſe cautus q; in alia parte abſoluat. hoc eſt verũ in parte ſummæ petitæ ex vna cauſa.vt ſi petij centũ ex cauſa mutui.& condemnauit in quinquaginta,de alijs nil dixit.Si autem petit ſummas diuerſas:puta centum pro ſorte:& quinquaginta pro vſuris nihil dixit, ꝓpter hoc ſentẽtia nõ eſt nulla:vt hic,dum dicit[retractanda nõ ſunt &c.] 2 †In tex.ibi.[rationem haberi certum eſt.] ſcilicet à tẽpore moræ vſq; ad ſententiam:poſtea deſinunt currere vſq; ad quatuor menſes.quibus elapſis incipiunt deberi vſuræ legales.ſ. centeſimæ.vt in ſi.huius l.iuncta l.ſi.j.de vſuris rei iudi.In tex.ibi.[retractanda non ſunt.]quia nec retractatur ſententia tanquã nulla propter commiſsionem vſurarum vt innuunt iſta verba. nec poteſt implorari officium iudicis pro vſuris:vt iteratam faciat condemnationem in eis:& hoc vult glo.per d.l.iiij.j.depoſiti.nec poteſt creditor intentare actionem primam,quæ per ſentẽtiam eſt ſublata,vt iterum condemnet in ſortem:& vſuris.vt probatur in d.l.iiij.licet regulariter hoc poſsit facere:& ſi facit , poſſunt ſibi obijci exceptiones perẽptoriæ,quæ in alio iudicio fuerũt omiſſæ:ideo fatuè facit,cùm poſsit petere ſententiam executioni mandari.vt no.in l.duobus.ff.de excep.rei iudi.

2 *Si quis emit ab eccleſia fructus alicuius prædij ad uitam, & uixit tanto tempore, percepit ultra pretium per eum ſolutum:an illud quod excedit ſit uſura?*

3 *Vſura non ſolum poteſt conſiſtere in pecunia:ſed etiam in alia re æſtimabili,& reducibili ad pecuniam.*

LEX XIIII.

1 SI ea pactione. †Si pro vſuris datur vel retinetur aliquid incertum,quod poteſt ſe habere ad eſſe vel nõ eſſe:ſeu ad plus vel minus inſpicitur quantum percipitur: etiam ſi excedit legitimum modum vſurarum.h.d.illa lex,cum l.ſi ea lege.j.eo.& infrà loquitur quando retinebatur domus pig.habitatio.cuius habitationis pretium eſt incertum,cùm veniat ex fortuna & induſtria locatoris.& poſsibile eſt q; non reperietur. Item q; locabitur multum,vel locabitur parum:per hoc ſi creditor inhabitauit non poteſt ſibi dici tu potuiſſes locare pro xxv.in anno.& ſi hoc feciſſes plus percepiſſes,quàm eſſent legitimæ vſuræ.ideo illud plus mihi reſtituas.quantũcũq; ergo poſsibile fuiſſet ita fieri potuiſſe:ſi tamen non eſt factum;quia non fuit locata:ſed inhabita per creditorem,non debet illa habitatio eſtimari tantum,quantum potuiſſet locari:ſed quantum ſunt legitimæ vſuræ. & non vltra.& nihil tenebitur reſtituere:& hoc vult glo.in authent.ad hæc.poſt princi.ibi.ſi autem incertum modum &c.l.autem ſi ea lege.loquitur quando pro vſuris retinebãtur fructus prædij obligati.in quibus eſt eadem ratio : quia poſsibile eſt quod multi percipientur , vel pauci ; ideo licet multi fuerint percepti,qui tranſcendunt legitimum modum : attenta dubitatione nil tenebitur reſtituere. Gloſſa tamen ibi limitat prædicta , niſi ſecundùm communem accidentiam facti appareat contrarium: vel ſit certum quod potuit locare , & noluit : quia tunc iudicaretur quod euenire potuit,ſeu quod facere potuit. †Et ita 2 inducuntur ad quæſtio.de illo qui emit vſumfruc.alicuius prædij

FRANCKESCHE STIFTUNGEN

a dij ad vitam. [a] pone eccleſię, vt facere conſueuerunt prælati, vſ Abbates, qui faciunt tales venditiones de fructibus, cùm nõ poſſint eas facere de proprietatibus: & emptor vixit tanto tempore quòd percœpit vltra ſexcẽtum. vltra illud quod excedit ſit vſura, & in foro conſcientiæ teneatur reſtituere eccleſiæ? & inducũtur iſtæ ll. quod non. quia potuiſſet mori in primo anno cùm nihil percœpiſſet, & totum pretium quod pcœpit perderet. vnde non poteſt conqueri monaſteriũ ſi plus percœpit: ſicut nec emptor, vel eius hæredes poſſent, ſi nihil percœpiſſent, aut parum. ar. harum ll. & l. ſi pater puellæ. ſ. de inoff. teſt. Doct. tamen dicũt eſſe diſtinguendum per gl. quę eſt hic. an tempore quo emit erat veriſimile quod tantùm deberet viuere quantùm vixit. & tunc cum conſcientia nõ poteſt retinere. quia ab ipſo initio habuit eã læſam, ſperans lucrari: & ita ſibi euenit. Si autem non erat veriſimile, quia erat antiquus: & tunc licet extra propoſitum plus vixerit quàm crediſſet: quia non habuit conſcientiam læſam, nõ tenebitur reſtituere. de hoc per Canoniſtas in c. nauiganti. de vſuris. Iſte tamen tex. ibi. [licet enim &c.] videtur velle quod etiã ſi conſtat quòd potuit locare pro maiori ſumma: quia fuit requiſitus de locando, & voluit habitare: quia iſta habitatio non debeat æſtimari vltrà quàm ſint legitimæ vſuræ. † Sic ergo vſura nõ ſolùm poteſt conſiſtere in pecunia: ſed etiam in alia re æſtimabili, & reducibili ad pecuniam. Et contra iſtam l. multi faciunt, non faciendo ſibi conſcientiam. quia mutuant eorũ pecunias, & gaudent habitatione domus debitoris: dicentes ipſe gaudet de pecunijs meis: nonne eſt ita æquum quod gaudeam domo ſua? Certè non, ſed eſt vſura manifeſta, vt hic. ſed cùm ſit illicita hodie, quã tùm tenetur reſtituere: an tantùm quantũ potuiſſet locari: an verò tantùm quantùm ipſe fuiſſet daturus pro conductione vnius domus? dicit quòd hæc pars eſt verior. Quid enim ſi ſecundùm ſuam cõditionem non fuiſſet daturus vltra x. in anno, & illa domus erat talis quod potuiſſet locari ꝑ xxv. vel xxx. ſufficit ꝙ reſtituat x. pro quolibet anno: vt ſic nil lucretur: non autem plus. quia ſic remaneret in damno. plus videtur ſi nihil eſſet expenſurus pro conductione domus: quia habebat aliam, quam poterat habitare, vel conſueuerat habitare, tamen habitauerit domum pignoratam: quia pulchrior erat, & amenior. propter quod tamen non fuiſſet alteram domum conducturus, putarem quòd nihil tenetur reſtituere. & hoc ſentit hic Bal. ſi bene inſpiciatur in fin. & tetigi in l. j. & ij ſ. de pig. act.

1 Si fuerunt mutuata mille, poterit peti pœna uſque in mille, ut hic. & nu. 2.
2 Quid ſi ſors uenit reſtituenda unà cum pœna?
3 Pœna an poſſit tota peti, ut non uideatur appoſita loco uſurarum niſi creditor conſueuit fœnerari? & nu. 6.
4 Quid ſi pœna fuit appoſita obligationi certæ ſpeciei?
5 Quid in pœna appoſita in compromiſſo ſi non pareatur laudo?
6 Si promittis mihi mutuare ſub pœna, & nõ mutuas, an committatur pœna etiam ultra legitimum modum?
7 In ultimis uoluntatibus an pœna appoſita dationi, cenſeatur appoſita in fraudem uſurarum: & ſi fuit appoſita ſub nomine uſurarum, an ualeat diſpoſitio?

LEX XV.

1 CVm allegas. † Pœna addita obligationi quãtitatis, cenſetur appoſita loco vſ in fraudem vſurarum: ideo quatenus excedit legitimũ modum peti nõ poteſt. ad hoc ſemper allegatur. & cõcor. l. Iulianus. §. Idem Papinianus. ff. de act. emp. In text. ibi. [cũ pœna quadrupli redderet quod accepit:] quia promiſit pœnã b rato manente pacto. [b] ſed quid ſi ſine pacto, & non veniebat reſtituenda ſors: ſed pœna tantùm: quia ſtipulatio pœnalis nouabat obligationem ſortis. vt l. obligationum ferè. §. fi. ff. de actio. & oblig. dic quòd poteſt peti pœna vſq; ad quantitatem ſortis: quia cenſetur potius peti pro ſorte, quàm pro pœna, vel pro vſuris tãquam intereſſe. & etiam vltra ſi plus intereſt. l. prædia. ff. de act. 2 emp. † In caſu ergo huius. l. vbi fuerunt mutuata mille, poterit peti pœna vſque in mille. Sed poſtquam ſors venit reſtituenda vnà cum pœna, non poteſt peti vltra quàm ſit legitimus modus: vt ſi ſecundùm conſuetudinem regionis dabantur decem pro centenario, tantùm poterit creditor. & non vltra. & ita audiui aliàs à Bald. licet non ponat hæc in lectura ſua: & 3 eſt ſatis rationabile dictum. † Opponi. quòd pœna poſſit tota peti: & quòd non videatur appoſita loco vſurarum: niſi creditor conſueuerit fœnerari. vt in l. qui ſem[...]es. cum alijs allegatis. in gl. ff. e. quidam fatentur & dicũt hãc l. debere limitari ſecundũ illam. vt Bul. Io. dicit contrariũ indiſtinctè: ꝙ etiã ſi non cõſueuit fœnerari. & reſpondet ad l. Bart. in l. ſi ſtipulati ſumus. ff. de verb. obli. tenet primam opi. niſi qñ ſtipulatio pœnalis fuiſſet diſtincta per tempora: puta ſi non ſolueris in tali termino, promittis mihi quolibet anno vel menſe nomine pœnæ tantam quantitatem: tunc enim diſtributio per tempora quæ magis aptatur vſuræ quàm pœnæ, facit cenſeri potius vſurã quàm pœnam. De natura autẽ pœnæ eſt ꝙ ſemper ſtipulatio cõmittatur: non ꝙ reiteretur. vt l. ſi duo. cũ ibi not. ff. de arbi. & ideo cùm ſit contra naturam ſtipulationis pœnalis quæ ſemel venit committenda, quòd cẽſeatur vſura, debet diſtingui an creditor conſueuit fœnerari, vel non. Ang. in l. ſtipulatio iſta. §. alteri. de ver. obl. dicit hanc diſtinctionem Bart. tenendã in alio contractu quàm mutui. in quo nõ ita formaliter cõmittitur vſura: ſed mentaliter vt dicunt Canoniſtę: ſed in contractu mutui. in quo vſura cõmittitur formaliter, etiã ſi non ſit diſtributa per tẽpora: nec creditor cõſueuerit fœnerari, cenſeť appoſita loco vſurarũ: ſic loquitur iſta l. & hodie de iure canonico & etiã de iure ciuili ſecundũ opi. not. in aut. ad hæc. nihil poſſet peti de iſta pœna: niſi quatenus ꝓbaret creditor ſua intereſſe: qa certè ratione dãni quod recœpit ex mora debitoris non lucri ratiõe. niſi certi & vſitati. l. iij. §. fi. cũ ibi no. de eo quod certo loco. iunctis his quæ habenť in l. ſociũ qui in eo. ff. pro ſocio. in glo. & etiã in fi. huius gl. & hæc ſententia videť iuridica & vera. Secundò op. ad idẽ ꝙ tota iſta pœna poſſit peti, & nõ videať loco vſurarum, & ſic etiã de iure canonico hodie, quod nõ prohibet pœnam peti: licet prohibeat peti vſuras. iuxta not. in c. ſententia. de pœnis. Vnde op. de l. Lucius. ff. de act. emp. & l. promiſſis. ſ. de trania. So. diſtinguit gl. no. aut pœna apponiť obligationi quãtitatis, ſeu pecuniæ: vel alterius rei, in qua cõſiſtat mutuũ: & tunc 4 cenſeť appoſita loco vſurarũ: qa in talibus cadit vſura: † aut fuit appoſita obligatiõi certæ ſpeciei, vel facto: & tunc ſecus: quia in talibus nõ cadit etiam vſura: & ſic poterit tota peti per illas ll. & etiã de iure canonico. per qđ ll. loquẽtes de pœna nõ ſunt correctæ: & ꝓpter hoc vſurarij adhibẽt cautelã: quia qñ mutuãt apponunt pactũ ꝙ debitor quantũcunq; requiſitus debeat cõparere corã iudice, & recipere præceptũ in ſe de ſoluendo, vel cõſignare pignora: & hoc eſt multũ in cõſuetudine Bononiæ. nã ſi hoc facit, tota pœna poterit peti: quia eſt appoſita obligationi facti, nõ quãtitatis. & hoc tenuit Ia. bu. Bar. in l. cũ ſeruus. ff. de condi. & demõ. dicit ꝙ ſi hoc bene fuiſſet appoſitũ in principio tpe cõtractus celebrati, talis pœna cẽſereť appoſita in fraudẽ vſurarũ: qa licet appoſita obligatiõi facti: qa tñ iſtud factũ tẽdit ad finem exigẽdi quãtitatẽ, reputať potius appoſita obligatiõi quãtitatis ꝙ obligatiõi facti. & alle. gl. in l. ſed & ſi qs. §. fi. ff. ſi qs cau. & idẽ no. in l. cũ ꝓponas. C. de dolo. & l. q res. §. mihi Romæ. ff. de ſol. ſi aũt ex poſtfacto fuiſſet hoc actũ, fateť dictũ Iac. bu. nõ ſic eñ ex poſtfacto p̃ſumiť fraus: ſicut à pricipio: ꝓ hoc bonus tex. in l. iiij. §. ſi ab ignoto. cũ ſequẽti. ff. de manumiſ. & p Inn. in c. grauis. circa fi. de depoſito extrà. Bononiæ tñ ſeruať indiſtinctè dictũ Ia. 5 bu. † Ex p̃dictis etiã apparet qd iuris ſit in pœna cõpromiſſi qñ partes ꝓmittũt parare laudo cũ pœna, & arbiter condẽnat eũ ad dandũ certã quãtitatẽ infra certũ terminũ. & ille ſoluit, an pœna poſſit peti? & videť ꝙ nõ tãquã appoſita ſolutiõi quantitatis. in cõtrariũ ꝙ ſic in l. j. ff. de ver. ob. glo. dicit ꝙ parere laudo cõſiſtit in facto, tanquã appoſita obligatiõi facti: ideo nõ poſſet dici vſura. vt in hac gloſ. Breueter aũt cõdẽnatus venit cõtra laudũ, ipm impugnãdo: & iſta ſecũda pars eſt vera: qa parere ibi non impugnãdo eſt meri facti: ſi aũt nõ impugnat, ſed nõ ſoluit, eſt maius dubiũ: qa licet ſoluere cõſiſtat in facto. ar. in l. cõſilio. §. fi. de cura furio. tñ iſtud factũ ordinatur ad dandũ: quia ex ſolutiõe trãſfertur dominiũ pecuniæ: & ſic potius cẽſeť datio quàm factũ. vt no. in d. l. cùm proponas. ſ. de dolo. & in l. naturalis. §. ꝙ ſi faciã. ff. de præſcrip. ver. & l qui res. §. mihi Romæ. de ſolu. verũ etiam hic eſt contẽptus arbitri. poteſt dici ꝙ pœna committitur. & debeatur: quia nõ eſt appoſita merę ſolutioni quãtitatis: ſed in pœ-

a ¶ Alicuius prędij ad vitam. Adde Pau. de ca. conſ. xxj. inci. cõmunitas alicuius terrę. diffusè per Iaſonẽ. in l. j. in xv. col. verſi. quintò quæro. & ibi vide meam apo. C. de ſum. trin.

b ¶ Rato manente pacto. qd importet iſta clauſula. vide tex. & Doc. in l. cũ ꝓponas. C. de tranſ. Doc. in l. ita ſtipulat⁹. magna. ad fi. ff. de ver. oblig. Doc in l. ij. C. de iur. emphy. glo. & Doc. in c. fin. de loca. Doc. in c. inter R. ſeniorẽ. de elect.

a ¶ Quicquid accedit ſorti dicitur vſura. ad de in l.j. & ij. C. de pi gno. act. in c.j. in fine de vſur.
b ¶ Siliqua, eſt quoddam genus monetæ. Adde in auč de ſctiſſimis epi. in §. ſportularũ in gl. in ver. ſiliquis. Doc. in l. frugẽ. ff de ver. ſig. gl. i c. legimus. §. huic etiam. xxxviij. diſtinct.
c ¶ Sunt permiſſæ. In q bus caſibus vſura ſit pmiſſa de iure cano. vide per gl. ſummæ. xiiij. q. iiij. hoſt. i ſum. tit. de vſu. in §. an aliquo caſu. Io. de ana. i c.j. in fi. de vſu. Ab. in c. cõqueſtus e. tit. & i c. poſt miſerabilẽ. eo. tit. Bar. in l. atqui natura. in §. nõ tãtũ ſorte. ff. de neg. geſt. Bal. & Io. de Imo. in l. diuortio. ff. ſo. ma. Bar. cõ. incip. Franciſcus vxorem quandã nomine Thomaſinam.
d ¶ De iure diuino ad de. c. qm̃ multi xlvij. di. c. qm̃ multi. xiiij. q. iiij. origina. Exo. xxij. Deutero. xxiij. & xxviij. Eze. xviij. & Lucæ. vj.
e ¶ Et de iure canonico. Adde tex. in c. qa in oĩbus. de vſur. & i c. ſuper eo. eo. tit. & i c. qm̃ multi. xlvij. di. ſ. Tho. ij. ij. q. lxxvj. ar. lxxviij.
f ¶ De iure autẽ ciuili. Adde auth. de eccle. tit. in prin. gl. & in c. quid dicã. xiiij. q. iiij. & glo. in c.j. de vſur. lib. vj. Io. de Imo. in cle. j. eo. tit. Ioan. An. in regula peccatum. de re. iu. lib. vj. i mer. Abb. in c. cũ ſit generale. d foro cõp. Car. Ale. i c. licet. x. di. angel. cõſi. ccxix. incip. arbitror dictã litẽ. in v. col. eũdẽ. ang. conſ. cclxxij. ici. qm̃ dictũ priuilegiũ. Lu. ro. cõ. cccxvij. inci. In caſu propoſitę cõſultationis. Pet. de anc. conſ. xxviij. inci. in q. quę vertitur. Car. zab. cõſil. lxxviij. inci. amice & maior chariſſime.

nam conſẽptus: quia intereſt arbitrorum ne contemnantur: & q eorũ ſententijs pareaẽ.
6 vt l. ſi quis rẽ. ff. de arb. † Item opponitur de l. ſi pœnam. ff. de ver. ob. vbi ſi promittis mihi mutuare ſub pœna quantũcũq; magna, & nõ mutuas, cõmittitur pœna vltra legitimum modum. & ſic nõ cenſetur vſura: & tñ apponiẽ ſolutioni quantitatis. & etiã dationi. quia mutuum eſt cũ fit de meo tuum, & de tuo meum, interuenit ſolutio vel numeratio. Sol. iſta debet intelligi cũ apponiẽ numerationis ſimplici: quæ fit vt perpetuò remaneat. ibi verò qñ non ſimplici: quia nõ vt perpetuò remaneat, ſed reſtituatur. et ſic potius dicitur factum quàm datio. cùm veniat datio reſoluenda. vt in hac gl. Item op. de l. qui res. §. qui ſtipulatur. de ſol. ff. vbi ſi promittis mihi dare & Titio centum, etiam ſub pœna maiori mihi danda. ſi non das, cõmittitur pœna etiam vltra legitimũ modũ vſurarũ. & ſic nõ cenſetur vſura. Solu. hæc qñ promittis mihi dare ſub pœna. ſeu reſtituere quod accepiſti. Secus quãdo alteri q̃ mihi. quia tunc nõ cenſetur vſura. cùm poſſit mea intereſſe q alteri ſoluas. vt ſi tenebar illi ſub pœna: in quã incido ſi nõ ſoluis. vt in l. liber homo. §. fi. de ver. obli. Et dicit Bar. in illo. §. qui ſtipulatur. quòd p ipſum datur materia fœneratoribus extorquendi vſuras maiores quàm debeantur, quando ſtipulantur alteri quàm ſibi ſortem ſoluendam ſub pœna ſoluendi ſibi pœnam. Bald. reprobat dicens q nõ eſt aperienda materia committendi dolum. & dicit q ſi ille cõſueuit vſuras exercere, q talis pœna cenſeẽ loco vſurarũ appoſita. & ſic nil de tali pœna poterit peti. hodie ſecus ſi nõ conſueuit exercere. vel dic etiam ſi nõ conſueuit. ſi apponatur in mutuo alteri reſtituẽdo, cenſebitur vſura. arg. huius l. & quod ſ. dixi ſecũdũ Ange. In alijs verò cõtractibus poterit tota pœna exigi. etiã ſi nõ probeẽ intereſſe. quia cùm in obligatione dandi pecuniam non veniat intereſſe intrinſecum, põt veni-
7 re extrinſecum. vt d. l. liber homo. §. fi. † Et prædicta in contractibus. in vltimis autem voluntatibus pœna appoſita dationi, non cenſetur appoſita in fraudem vſurarum: & poteſt peti l. j. §. Item ſi ita. ff. ad l. fal. et l. j. de penu. leg. Quid autẽ ſi nõ ſub nomine pœnæ, ſed ſub nomine vſurarum teſtator mãdat hæredi quòd ſoluat: aliàs teneaẽ quolibet menſe pro vſuris dare tantam quãtitatem vltra ſortem, an valeat talis diſpoſitio? vide per Bart. in l. ij. ff. de his quæ pœnæ nomine. & l. iij. §. fi. de adimen. lega. & l. tutor qui repertorium. circa fi. prin. ff. de admi. tu.

2 ☞ Vſura non ſolùm poteſt conſiſtere in pecunia, ſed etiam in alia re.
Quicquid accedit ſorti, dicitur vſura: etiam ſi factum vel aliud emolumentum ſit.

LEX XVI.

1 CVm non frumentum. † Si mutuatur pecunia: licet agatur vt reſtitutio fiat in frumento, vel in alia quantitate mutuabili, nõ poteſt vſura excedere legitimũ modũ. h. d. Cõtra q opp. de l. oleo. j. eo. Sol. tex. hic voluit ſoluere: qa illa loquitur qñ nõ mutuatur pecunia: ſed frumẽtũ, vinũ, vł oleũ: quorũ æſtimatio põt variari. & ſic vſura põt excedere legitimũ modũ. vt ibi no. i gl. hic verò nõ fuit mutuata pecunia: licet fuerit actũ q p pecunia reſtituaẽ frumentũ cũ certo additamẽto. vñ
2 mutuũ nõ cõſiſtit ĩ frumẽto. ſed ĩ pecunia. † Et ſic no. q vſura nõ ſolũ põt cõſiſtere in pecunia: ſed in alia re. vt ſ. e. l. proxi. & l. ſi ea
a pactione. Quicquid enim accedit ſorti, diciẽ vſura. ᵃ etiam ſi factum vel aliud emolumentum ſit. In text. ibi. [vt certa modia tritici pſtaretur.] i. pro quantitate mutuata. ſi mutuaui tibi quinquaginta, hoc acto quòd vſq; ad ſex menſes reſtituas mihi pro eis tot modia frumenti. & ſi nõ feceris, ſoluas quolibet menſe tantum pro vſuris. & illud excedit legitimũ modũ. q habeẽ. j. e. l. eos.

2 ☞ Si mutuatur agricolæ pecunia, q non poſsit mutuans ab eo exigere pro vſura niſi unam ſiliquam pro quolibet ſolido ſeu aureo, & quid ſit ſiliqua?
An iſtud habeat locum in alijs perſonis? & nu. 1.
Qualiter puniatur creditor non reſtituens pignus, uel exigens plus. hic dicitur.
3 An de iure canonico ſint permiſſæ uſuræ uſque ad modum iſtius authenticæ?
4 Iuramentum de uſuris præſtandis, an ualeat?
5 Vſura nautica, an ſit permiſſa?

AVTHENTICA.

1 AD hæc. † Iſta authen. limitat modum vſurarum ſuper mutuo quod fit agricolæ per aliũ modum quam limitetur in mutuo quod fit alteri perſonæ. j. eo. l. eos. & hoc fauore agriculturæ in qua vertitur publica vtilitas: ſine qua viuere non poſſent homines: & ſtatuit q ſi mutuantur fructus aridi: vt frumentum, ordeum, ſiligines, vel fabæ, non debeat creditor exigere pro vſuris vnius anni niſi octauam partem modij: & ſumo hic modium, pro tota ſorte. vñ ſi mutuauit. viij. ſtaria frumẽti, nõ poteſt in capite anni vltra dicta octo ſtaria accipere niſi vnum. & ſi mutuauit cẽtum, nõ poterit accipere. xij. cum dimidio. quæ octauam faciunt partem de centum. nec hic diſtinguitur in qualitate condi. perſonæ
2 mutuantis. vt in d. l. eos. † Si autem mutuatur pecunia pro quolibet ſolido. i. aureo, nõ poteſt exigere niſi vnam ſiliquã. gl. in auť. ſed hodie. ſ. de epiſ. & cle. dicit quod ſiliqua eſt quoddam genus
b monetæ. ᵇ quod hodie non habemus. Item punit creditorẽ plus exigẽtem, vel nõ reſtituentẽ pignus, ſi tantum percœpit in æſtimatione ſortis. quia cadit ab ea. & ſumitur hæc auť. nullum credentem agricolæ. Gloſſ. mag. quæ hic eſt: format plures. q. Prima eſt, an iſta auť. quæ loquitur in mutuo quod fit agricolis, habeat locum in illo quod fit alijs perſonis. quidã dixerunt q ſic. l. oleo. et l. eos. j. e. quæ ſunt correctæ, q̃ permittunt grauiores vſuras. plus videtur
3 dixiſſe. † Nico. mat. q etiam iure diuino vel canonico nõ obſtante
c vſuræ vſq; ad modũ iſtius auť. ſunt permiſſæ. ᶜ ꝓpter publicam vtilitatem. propter quã l. humana poteſt. diſtinguere l. diuinam, & permittere quod l. diuina prohibet. vt ſ. patet vt liceat vnicuique vt pater dum dicit. liceat vnicuiq; ſe vindicare. & ſic permittit homicidium publicæ vtilitatis occaſiõe. Tñ quod l. diuina prohibet. iuxta illud nõ occides, & in ore duorum vel trium conſtat omne verbũ: & tñ l. humana in teſtamẽtis in quibus magis timetur falſitas, requirit. vij. teſtes, & multa alia exempla dari poſſunt, ſed publicè intereſt quod ĩdigẽtes reperiãt mutuãtes: & per hũc modũ reperirẽt. quia ſaltem creditor habet aliquod ſolatiũ de pecunia ſua, quæ nõ ſtat ſterilis: ſine quo nõ moueretur ex charitate ad mutuãdum gratis. Breuiter iſta opi. falſa. eſt. & reprobata per clemẽ. vnicam de vſuris. quę reprobat ſtatuta quorũdã locorum iſta occaſione facta, quod liceat mutuare tm̃ pro cẽtenario, & cõmuniter faciẽtes, & nõ remouẽtes de volumine ſtatutorum. quia permittũt & fouẽt peccatum: ac ſi vſura nõ eſſet peccatũ. ſed ſi diceret ſtatutũ quod nõ licet capere pro vſuris vltra tantam quãtitatem. illud ſtatutum nõ eſſet reprobatum. quia nõ propterea permittit malè fieri: ſed limitat maleficium ſecundùm Bald. Secunda quæſtio eſt ꝓſuppoſito quod diſpoſitio huius auť. nõ habeat locum in mutuo quod fit alijs perſonis, attẽta diſpoſitione iuris ciuilis. gl. ponit hic vnã bonam diſtinctionem. quæ colligitur ex ll. præcedentibus. quam vide & ſigna. & ad eam ſemper recurra-
d tur. Tertia & vltima quæſtio eſt. cum clarum ſit de iure diuino ᵈ
e quod vſuræ fuerint prohibitæ, & de iure canonico. ᵉ quod illud
f limitat: de iure autem ciuili ᶠ antiquo, fuerunt permiſſæ vſque ad certum modum. & etiam de iure authenticorum erant permiſſæ antè quàm fieret. authẽ. de eccleſia. tit. quod fuit de vltimis factis per iuſtinianũ: an ſaltem per illud ſint hodie ꝓhibitę. & ſic de iure ciuili. etiã cũ illud mandet & diſponat ſeruari quatuor concilia facta in Græcia, in quibus tota fides chriſtiana fundaẽ. Gloſ. tenet quod ſic. quia in concilio. Niceno: quod fuit primum de illis, prohibenẽ vſuræ: ergo & per illud authẽ. cẽſentur prohibitæ. ar. in l. aſſe toto. ff. de hæred. inſtit. de iſto ar. tractatur in lege prima. ſ. de ſum. tri. per gloſſ. & doct. allegat etiam gloſſ. hic alias rationes

4 tiones:† & dicit nõ valere iuramentum de vſuris præſtandis. Canoniſtæ dicunt contrarium. quia poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ. vnde niſi fuerit per epiſcopum remiſſum, debet ipſum ſeruare & ſoluere vſuras, & poſtea repetere. vt in c. debitores. de
5 iureiu.† Dicit gloſſ. quia etiam vſura nautica propter periculum quod ſubit creditor, etiam eſt permiſſa per Iuſtinianum. ſed dic quod per ius Canonicum eſt reprobata. vt in c. nauiganti. extrà de vſur. ſic iſta authentic. eſt hodie correcta. cum non liceat hodie à ruſticis aliquid exigere pro vſuris: ſicut non licet ab alijs. multò minus à ruſticis etiam vnum minimum omnino gratuitum. Nec obſt. ratio. Nico. ma. quia l. diuina in hoc non eſt generalis, ſed ſpecialis. vt vſuræ nõ poſsint exigi. vnde per legem humanam non poteſt tolli aliqua ratione. etiam. l. diuina & humana bene cogitauerunt neceſsitates hominum. propterea non promiſerunt vſuras.

LEX XVIII.

1 INdebitas.† Vſuræ indebitæ omni iure ſi ſoluantur antequàm ſors, in eam computantur & ſi poſtea repetuntur, quocunq; errore fuerunt ſolutæ. hoc dicit. declara hic per l. ſi non ſortem. de condi. inde. ff. ſi autem non ſunt indebitæ omni iure, ſed debitæ ſaltem naturaliter. dic vt ſ. eo. l. iij.

1 Qualiter debeat fieri oblatio totius ſortis debitæ: & penes quem, ut liberetur quis ab obligatiõe ſortis & uſurarum: & quãdo ſola oblatio ſufficiat ſine depoſitione? & nu. 1. & 10.
2 Differentia inter tale depoſitum & ſequeſtrum.
3 Si tale depoſitum factum fuit cum authoritate iudicis, depoſitarius non poſſet poſtea reſtituere deponenti ſine eiuſdem iudicis authoritate. & nu. 5.
4 Si poſt oblationem & depoſitionem (de qua hic) pecunia perdatur qualiter liberetur debitor. & an ope exceptionis. & quid ſi ſola oblatio fuit? & nu. 9.
5 Iuſta depoſitione (de qua hic) ſi creditor pœnitentia ductus uellet habere pecuniam oblatam & depoſitam: qualiter agere debeat contra depoſitarium non autem contra debitorem qui liberatus eſt: niſi debitor eam recœperit.
6 Depoſitarius qui recœpit tale depoſitum ſine iudicis authoritate, ſi creditori denuntiauit qualiter habet tantam pecuniam ad ſui petitionem, & creditor non recuſauit, non debet poſtea reſtituere deponenti ſine creditoris uoluntate.
7 An depoſitum (de quo hic) procedat in re animata: ut in equo, uel boue: & an oblatio tũc operetur? & nu. 10.
8 Quid in re immobili? & nu. 10.
Quid in rebus mobilibus inanimatis, & an depoſitarius poſſit eis uti? nu. 11.
9 An hoc ut debitor quantitatis ſoluendo liberetur: an requiratur q. dominium pecuniæ transferat in creditorem?
10 Quid operetur oblatio cum quis portat rem ſecum, quam offert? Item conſignatio. & nume. 12.
Quid operetur uerbalis & non realis oblatio. ut cum quis offert ſe paratum ſoluere, nõ tamen habet rem ſecum.
11 Si ubi forenſem tranſeuntem in ciuitate cum equo meo, poſſum implorare iudicis officium quod ſatisdet, uel deponat. & conſignet equum. ut hic.
12 Si ſit talis res quæ non poteſt deponi & conſignari, an ſola oblatio tãtũm operetur, quantum conſignatio & depoſitio?
13 Quid operetur ſola depoſitio & conſignatio ſine oblatione?
14 Quid operetur ſola oblatio realis ſine conſignatione & depoſitione?
15 An ſola oblatio realis impediat curſum uſurarum quæ iam incœperant currere?
An liberet debitorem ab obligatione perſonali ſtatim, & antequam res interierat?
16 Quando & quare transferat periculum in creditorem?

LEX XIX.

1 ACceptam.† Oblatio, depoſitio, & conſignatio totius debiti legitimè, facta tollit curſum vſurarum quæ iam incœperãt currere. Item liberat debitorem & pignora: & trãſfert in ipſum periculum pecuniæ depoſitæ & creditori datur actio contra depoſitarium. niſi deponens eam recœperit: quia tunc agere poterit contra eundem debitorem. hoc dicit. Et dicit Bart. quod eſt l. ſolennis. & maſculini generis nõ verba quaſi dicat: vna maſchia lege in vulgari. i. magnæ vtilitatis & ſubſtantiæ in ſua materia. & ſemper ad eam recurritur. propterea quæ habẽtur in vltima gl. quia melius in ea tractatur quàm hic. i. de effectu oblationis debiti. Item depoſitio vel conſignatio qñ omnia concurrunt, vel alterum tantũ ſit. nam plures oriuntur effectus. & quid iuris qñ quis offert ſe paratum ſoluere, vel tradere nõ tñ habet rem in manibus: & ſic eſt oblatio verbalis. nõ realis. de qua gloſſ. non loquitur. ſed Doctores tangunt. quia non dicitur propriè oblatio de qua loquitur iſta l. & etiam glo. in illa. vnde non ſolum requiruntur verba ſed etiam factum. & primò prouidet debitori, vſq; quaſi in fi. ibi. [creditori.] ſecundò prouidet creditori. die xxiij. Iulij. M. cccc xxxix. & tũc Comes Frãciſcus tranſiuit per montes Veronæ inuitis gentibus ducis Mediolani ad ſuccurſum & auxilium ciuitatum trium obſeſſarum, ſcilicet Veronæ, Brixiæ, & Pergami. quæ quidẽ in malis ſtabãt
2 terminis.† In tex. [ibi poſt cõteſtationẽ offeras,] id eſt, in præſentia teſtium. vt ſic poſsis probare, ſi ille negaret oblationem factam fuiſſe. fit autem hæc oblatio non ſolo verbo, offerendo ſe paratum ſoluere: ſed rebus ipſis & factis: quia debet habere pecuniam in manibus, & eam numerare in præſentia, teſtiũ, vt poſſit aduerſarium conuincere. ſi enim non numeraret, vix poſſet aduerſarius recuſare recipere: quia fortè non eſſet tota: nec ipſe cogitur recipere partem. vt patet ſuprà dum dicit [ſortem cum vſuris.] etiam ſi deficeret in vno numero. vt j. de diſtra. pigno. l. quandiu. & quod non ſufficit aliter offerre ſine numeratione in marſupio, vel ſole. not. in c. cùm ſeruus. de condi. & demonſt. & ſi quidem ſuſcipiat eam, clarum eſt quod liberatur ab obligatione ſortis & vſurarum, ſi non ſuſcipiat, conſignet, & deponat, vt ſequitur. & eodem modo liberabitur ipſo iure ſecundùm veram opinio. ab obligatione. licet hoc non dicatur hic: ſed ſolum
3 quod impeditur curſus vſurarum. † In text. ibi. [ſacratiſsimas ædes.] ſcilicet penes cuſtodes rerum eccleſiaſticarum, id eſt rectores earum. & ſi hoc faciat debitor, non erit opus authoritate iudicis ſi obligatio fuit facta extra iudicium: quia ſecutus fuit cõſilium huius l. Si autem vellet deponere penes alium, vel ſi oblatio ſit coram iudice, quo caſu ſola oblatio ſufficit: ſi tamen ex abundanti velit deponere, requiritur authoritas iudicis vt eligat depoſitarium. Et nota quod illud eſt propriè depoſitum, non ſequeſtrum: quia ſequeſtrum eſt de re litigioſa, ſed iſta pecunia nõ eſt litigioſa. Item ſequeſtrum fit de voluntate vtriuſque litigantis, ſed illud depoſitum fit de voluntate debitoris tantum tamen omne ſequeſtrum eſt depoſitum, non econuerſo, & ſic differũt vt genus & ſpecies. & quæ ſint aliæ differentiæ. dic vt in l. licet. ff. depoſi. Et aduerte, ſi fuiſſet factum cum authoritate iudicis, depoſitarius non poſſet poſtea reſtituere deponenti ſine eiuſdẽ iudicis authoritate. arg. j. de nup. l. [ſi vt proponis.] & de repudijs. auth. econtra ſi filijſfa. vbi in diſſoluendo matrimonio requiritur conſenſus patris: ſicut in contrahendo. & ſi contrarium faceret: non liberaretur à creditore: ſed ſi nõ interuenit authoritas iudicis liberaretur reſtituendo deponẽti. ita debet intelligi quod habetur hic in fi. dũ dicit [niſi fortè eas receperit.] iuncta l. bo-
4 nafides. ff. depoſiti. † In tex. ibi. [etiam periculo.] nam cum eſſet debitor quantitatis, etiam ſi totam partem quam habet perderet, non liberaretur. vt in l. incendium. ſ. ſi cer. pe. ſed nunc poſt oblationem, cõſignationem, & depoſitionem cum ſit iam liberatus, etiam pecunia adhuc non perdita, ſi poſtea perdatur, perit periculo creditoris: ſed ſi ſola oblatio facta fuiſſet, & tunc antequàm perdatur, pecunia non eſt liberatus: ſed ſecuta perditione liberatur ope exce. niſi culpa eius perderetur, vt in l. qui decẽ. ff. de ſol. intellige etiã leuiſsima. ex quo tenebaẽ de caſu. Sed ſi erat debitor ſpeciei, & ſic nõ tenebaẽ de caſu, liberaẽ ipſo iure. niſi interuenit eis culpa leuis, nõ leuiſsima: qa aliquid habet operari oblatio, vt qñ tenetur de caſu: libereẽ de caſu & faciat offerẽtẽ teneri de culpa leuiſsima, liberet ab ea, & faciat eũ teneri de leui. ſi aũt tenebatur de leui, tantũ liberet ab illa: & faciat eũ teneri de lata, vt hæc habentur in l. ſemel mora. ff. ſolu. mat. per Barto. & etiam hic aliqualiter tangitur. In text. ibi. [& ius pignorum tolletur.] & ſic naſcitur pigneratitia ſi tradiderat pig. vt in l. ſi rem. §. fina. de pign. act. ſi non tradiderat, faciat vt contra creditorem volentem agere ſeruiana &c. ſeu hypothecaria poſsit obijci exceptio. & hoc eſt quod ſequitur. [cũ ſeruiana &c.] etiã ſi dũtaxat obtuliſſet extra iudicium: ſed pignoratitia nõ naſceretur ex illa oblatione extraiudiciali. ſed dũtaxat ex iudiciali. d. l. ſi rem. §. fin. In tex. ibi. [in traiectitijs.] in quibus currunt vſuræ cẽteſimæ. vnde magis erat dubium an per oblationem, & conſignationem, & depoſitionem impediretur curſus tam magnarum vſurarũ, ſicut impeditur curſus minorum. vt in prin. & reſpondeẽ quod
5 ſic. Et quòd etiam quæ dicta ſunt ſuprà locum habeant. † In tex. ibi. [creditori.] ſcilicet quia à principio recuſauit recipere, & nũc pœnitẽtia ductus vellet habere pecuniã. certè nõ debet agere cõtra debitorẽ qui liberatus eſt: ſed contra depoſitariũ vtili a-

ctione depoſiti. & ſi ipſe depoſuiſſet : cum debitor depoſuerit
ad vtilitatem creditoris,vt poſsit eam habere quãdocunque vo
luerit.& ideo vtili,nõ directa:quia iſte verè nõ depoſuit.videtur
etiam quod agere poſsit vtili rei vẽdi.quia ex quo nunc ratificat
depoſitum,dominium pecuniæ in ipſum transfertur.l.ſi ego.cũ
ibi not.ff.de nego.geſt.& hoc eſt quod dicitur in ſi.[vel ipſas cõ
petente pecunias.]Nam actio depoſiti quæ eſt perſonalis,datur
cõtra depoſitarium.rei vẽdicatio datur in ipſas pecunias potius
quàm in depoſitarium:quia petit declarari illas ad ſe pertinere,
& depoſitarium cõdemnari officio iudicis ad reſtituẽdum.Hæc
vera ſi pecunia eſt apud eum depoſitarium.ſed ſi nõ reſtituit de-
ponenti,non debet agere cõtra ipſum,ſed cõtra debitorem , qui
eam recuperauit. & hoc eſt quod ſequitur.[niſi fortè eas rece-
perit.]quem text.not. Nam innuit quod depoſitarius non de-
bet impunè reſtituere deponẽti.& non teneatur creditori.quod
intellige vt dixi ſuprà. quãdo ſine authoritate iudicis recepit à
ſolo deponente.ſed ſi cum iudicis authoritate , nõ debet reſtitue
re ſine eiuſdem iudicis authoritate. aliàs nõ liberaretur. Adde
6 † quòd etiam quando ſine iudicis authoritate ſi creditori denũ-
tiauit qualiter habet tantam pecuniam ad ſui petitionem,& cre
ditor non recuſauit , non debet poſtea reſtituere deponenti ſine
creditoris voluntate. maximè ſi acceptauit , & denuntiauit ſibi
vt non reſtitueret per legem tertiam.j.de noua. & quod nota.in
addi.Spec.titu.de depoſito. eo igitur caſu quo liberatus eſt re-
ſtituendo deponenti ,debet creditor agere contra ipſum debito-
rem qui depoſuit & recepit.hoc eſt bene mirabile:quia cum per
depoſitionem fuerit liberatus,nõ deberet reſcindere in obligatio
nem:cum actio ſemel extincta nõ reuiuiſcat. vt de ſolu.l.qui res.
§.aream.ff.Gloſſ.ſuper verbo.[& hoc caſu.]dubitat de hoc.Sed
dic quòd fingitur verè liberatus.& hæc fictio nõ facit vt reſuſci-
tetur eadem actio directa,ſed vtilis.Vel dic quòd etiam directa:
non quòd ſit illa eadem:ſed alia ſimul à l.inſtituta. vt ff.de iure
7 fiſci.l.deferre.cum l.ſed reuocata. † Pro declaratione.j.opp. qđ
Imperator non dedit perfectum conſilium debitori quòd con-
ſignet & deponat,quando creditor non vult recipere quod ob-
tulit. & poteſt eſſe debitor talis rei quæ non poteſt deponi, nec
conſignari:vt ſi erat res animata.puta equus,vel bos. tales enim
res bene poſſunt offerri materialiter, ſed cõſignari & deponi nõ:
quia tunc non poſſent poſtea tangi.& ſic perirent famæ.vt pro
batur in authentic.dos data.allegata in gloſſa prima.Solu. fateor
quod conſilium Imperatoris procedit in eo qui eſt debitor rei
mobilis inanimatæ.puta pecuniæ,vel alterius rei mutuabilis. nõ
autem in eo qui eſſet debitor rei animatæ. in qua ſola oblatio
cadit. Sed tunc quæritur,an talis oblatio tantùm operetur poſt-
quam non poteſt fieri depoſitio & conſignatio, quantùm ſi illa
duo interueniſſent. Reſpondetur quòd non. Nam ſi interueniſ-
ſent,ſtatim eſſet liberatus antequam res periret. Sed nunc non
eſt ſtatim liberatus:ſed demum re perempta. & tunc ſi erat debi-
tor generis,vel quantitatis,liberatur ope exceptiõis.Si verò ſpe-
ciei,liberatur ipſo iure.quod tamen declara.vt ſ.dixi.ſi non inter
8 uenit aliqua culpa eius.aliàs dic,vt ſuprà.† Sed quid ſi erat res
immobilis? Certè in illa non cadit etiam oblatio realis. quia non
poteſt portari in manibus ſicut res mobilis:ſed dũtaxat tradi vbi
eſt.ſolùm ergo cadit oblatio verbalis.& illa multò minus liberat
incontinenti:ſed ſi poſtea caſmate periret,liberaret ipſo iure. In
glo.ij.ibi.[hoc ideo quia totum debitum debet offerre,&c.]Sed
cõtra, quia quando non ſunt debita diuerſa , poteſt quis offerre
vnum ſine altero.& tenetur creditor recipere. aliàs conſtituitur
in mora.vt not.in §.Lucius.allegato in gloſſ.& l.ſi.ſeu pe.ff. qui.
mo.pig.vel hypo.ſolu. ſed hic erant diuerſæ:ſ. debitum ſortis,&
vſurarum.quod patet:quia diuerſæ ſunt obligationes: vna cõtra
trahitur re.vt ſortis:altera verbis. vt vſurarum. vt ſ. eodem.l.iij.
Solu.cõtrarium procedit quãdo eſſent diuerſa debita æquè prin
cipalia.ſed quando vnum eſt principale,alterum acceſſorium,re
putantur eſſe vnum & idem debitum : vt non poſsit vnum ſine
altero offerre.nec tenetur creditor recipere.patet hoc in text. cõ-
9 iuncta gl.niſi in tribus caſibus.duos hic enumerat gloſſ.† In glo.
q̃ incipit.[Quid miri?]ibi[Nec obſtat.],p declaratiõe huius par
ticulæ opp.cõtra id quod dicit gl.in princip. quòd liberatur ipſo
iure per talem oblationem,cõſignationem,& depoſitionem. Nã
videtur quod nõ liberetur ipſo iure.Nam ad hoc vt debitor quã-
titatis ſoluendo liberetur, requiritur quod dominium pecuniæ
transferat in creditorem:vt patet in l.empto.poſt princ.ff. de act.
emp.vbi emptor nõ liberatur ſoluendo pretium,niſi dominium
transferat in venditorem:quia tenetur ad quantitatem: licet ven
ditor liberetur rem tradendo,licet nõ transferat dominium.quia
tenetur ad ſpeciem tradendam , nõ dandam: ſed per iſtam obla
tionem. conſignationem , & depoſitionem debitor non trans
fert dominium in creditorem.quod patet.quia creditor recuſan
do recipere nõ cõſentit acquiſitioni dominij. ergo &c. vt not. in
l.ſi ego.ff.de nego.geſt.& ſi nõ transfertur in eum , nõ recedit à
debitore:quia nõ poteſt ſtare in aëre.vt ibi not. vnde dicimus q
nunquàm abdicatur , niſi adducetur.licet ſecus ſit in poſſeſſio
ne.quam poteſt quis perdere:licet alteri nõ acquiratur,ſi nõ rece
dit ab ea:ergo nõ debet liberari.gl.vult reſpondere quod iſta cõ
ſequẽtia nõ eſt bona:quia eſt dare plures caſus,quibus id quod
ſoluit nõ abdicatur à ſoluente:& tamen liberatio contingit.ponit
tria exempla.vnum in hærede cedente nomen debitoris legata-
rio.Nam liberatur act.ex teſtamento. & directa actio nõ abdica
tur ab eo.quæ non poteſt ab oſſibus ſeparari.vt in ll. allegatis in
gl.iſtud exemplum ſatis procedit. Aliud eſt in muliere quæ ali
quam rem in dotem promiſit. nam illam tradendo liberatur. &
tamen dominium ab ea nõ recedit.ſecundùm gloſſ.dic quòd imò
recedit.quia maritus efficitur dominus.vt in l.doce ancillam.C.
de rei ven.ergo neceſſe receſsit ab ea:aliàs eſſent duo domini in
ſolidum.quod eſſe non poteſt.vt l.ſi vt certo.§.ſi duobus vehicu
lum. ff.commo.& hoc veritate attenta.Sed attenta fictione po-
teſt dici quod remanſerit domina.vt in l.in rubus.j.de iure doti.
Tertium exemplum ponit gl.in debitore qui ſoluit procuratori
creditoris reuocato,ignorans reuocationem : quia liberatur ipſo
iure.dominium tamen pecuniæ nõ transfertur in creditorem.vt
in l.cùm quis.§.ſi debitorem.ff.de ſolu. Tu dic quòd imò trans
fertur.ſi procurator prædictus bona fide recepit. & animo tradẽ
di domino:qa tũc fingit̃ mandatũ nõ fuiſſe reuocatũ fauore libe
rationis.Sed ſi recepit mala fide,& animo ſibi retinẽdi , fateor q
nõ transfertur in creditorem.ſed nec debitor liberatur ipſo iure
licet ope exceptionis.& in præcedenti caſu ſi poſtea procurator
mutaret propoſitum & ſibi appropriaret, committit furtum ipſi
creditori,in quem dominium eſt translatum.ſecundo caſu com
mittit furtum ipſi debitori ſoluenti : à quo dominium non fuit
abdicatum,poſtquàm non fuit acquiſitum creditori:ſed nec ipſi
procuratori reuocato:quia hoc nõ intendebat ſoluere.Alij vero
dicunt timore prædicto quòd quandoque per oblationem,con
ſignationem,& depoſitionem non contingit liberatio ipſo iure
ſed ope exceptionis.Prima pars communiter tenetur.vt not.in l.
10 obſignatione.j.de ſolu.fauore liberationis.† In ea.gloſ.ibi.[Item
hoc verum.]ſcilicet quòd per oblationem,cõſignationem.& de
poſitionem impediatur curſus vſurarum quæ inceperunt curre
re,& quòd non ſufficiat ſola oblatio.ſiue vſuræ per ſtipulationẽ,
ſiue per officium iudicis debeãtur.vt in act.bonæ fidei. Io.diſtin
guit.quòd tunc quando per officium iudicis,ſufficit ſola oblatio
quod gloſſ.reprobat.tu tene opinionem. Ioã. quia per officium
iudicis in act.bonæ fidei non poſſunt deberi vſuræ niſi propter
moram.vt in l.mora.§.in bonæ fidei.ff.eodem. ſed ſola oblatio
facit vt quis amplius non ſit in mora.vt in l.illud.ff.de peri.& c.
mo.rei venditæ.ergo facit vt amplius nõ currant vſuræ . vt in l.
lecta.§.ſed cùm ſortis.ff.ſi cer.pe.& ita dixi.in l.ex prædijs.ſ.eod.
& reperio Bald.hoc hic tenere.ſed quando debentur ex ſtipula
tione,poſſunt deberi etiam ſine mora.& tunc eſt vera opinio gl.
quòd ſola oblatio non impedit curſum vſurarum inceptarum,
ſed requiritur conſignatio,& depoſitio.vt hic:ſed bene impedit
ne incipiant currere.vt ſ.titu.j.l.ſi cõſtat.ſed ſi deberentur ratio
ne moræ,etiam tunc putarem per ſolam oblationem impediri
curſum vſurarum inceptarum. cum ſit eadem ratio. vt dixi in l.
ex prædijs.& hoc videtur eſſe de mente.Bald.quod placet quia
video quòd non malè cogitauit. licet alij Docto. non tangant.
Gloſſ.fi.recolligendo examinat tres caſus. Primus eſt, quid ope
retur oblatio ſupple realis,quæ eſt cùm quis portat rem ſecum
quam offert. Item conſignatio,& depoſitio.Secundus eſt, quid
operetur ſola conſignatio & depoſitio ſine oblatione. Tertius &
econuerſò , quid operetur ſola oblatio ſine conſignatione &
depoſitione. Adde quartum caſum , quem gloſſ.non tangit.
quid operetur verbalis & non realis oblatio. vt cùm quis of
fert ſe paratum ſoluere,nõ tamen habet rem in manibus, nec ſe
cum.

cum. Debes aũt ſcire pro declaratione gl.ꝙ ſunt quædam in qui
bus nõ cadit realis oblatio: ſed duntaxat verbalis.vt ſunt res im-
mobiles,quæ non poſſunt ſolui niſi vbi ſunt.& in iſtis talis obla-
tio verbalis tantũ operatur,quantùm realis ad tollendam morã,
& conſtituendum aduerſarium in mora: & quantùm ad effectũ
omnes proſunt.dummodò is qui dicit poſsit implere: quia habet
facultatem rei tradendæ:aliàs erit nugatoria.& nõ releuaret of-
ferentem. Quædam verò ſunt quæ poſſunt realiter offerri,non
tamen cõſignari,nec deponi.vt ſunt res animatę.vt ceruus, bos,
vel equus.quos quis poteſt ſecum ducere,& ſic realiter offerre:
non tamen deponere & conſignare,taliter quod non tangantur.
prout eſt de natura depoſiti.vt in l.ſacculum.ff.depoſiti.quia mo
uerentur,bene tamen poſſunt deponi,cum hoc quod tangantur.
11 vt patet in ſequeſtro.quod fit de re mobili.† Si video forenſem
in ciuitate tranſeuntem cum equo meo: nam poſſum implorare
iudicis officium quòd ſatiſdet,vt poſsit ſtare mecum ĩ iſto loco,
vel quod equus deponatur,& conſignetur penes quendam. l. ſi
fideiuſſor.§.ſi.ff.qui ſatiſd.cog.& ibi not. Quædam verò ſunt q̃
poſſunt realiter offerri,& etiam conſignari, & deponi,taliter ꝙ
non tangantur per depoſitarium. vt res mobiles inanimatæ: vt
pecunia,vel liber.dico non tangantur quantùm ad vſum: quia
depoſitarius non debet vti, ſed bene poteſt tangere tranſportan-
do de loco ad locũ.In iſtis ergo quæ poſſunt realiter offerri, obla
tio realis dũtaxat,nihil operatͬ etiã quãtũ ad purgãdũ morã.& im
putet ſibi quare ſecum non portauit.vt etiam realiter offerret:vt
not in l.prætor.§.ſi quis paratus.ff.de oper.no.nun. Dicit tamen
Barto.quòd talis oblatio verbalis licet non purget moram, ha-
bet quendam effectum.quia ſi fiat creditori volenti pignus ven-
dere:quia debitum ſibi non ſoluit,facit vt ſi venditio poſtea fiat,
reſcindi poſsit ſoluendo,vel offerendo poſtea realiter.per legem
ſi reſiduum.infrà de diſtra.pignorũ.& per l.fundus.ff.de reſcin-
den.venditio.& in iſtis glo.videntur hoc dicere. quod eſſet ſin-
gulare,ſi foret verum.Sed Bald.ſecundùm Oldr.dicit contrariũ.
quòd in illa.l.fundus.non fuit facta reſciſsio propter illam ſolam
oblationem verbalem:ſed quia non fuerit ſeruata ſolennitas re-
quiſita in venditione:vel quia fuit vendita minus iuſto pretio.l.
autem ſi reſiduum.dicit eſſe ſanè intelligendam quando interue
nit oblatio realis.ſi enim ſola verbalis non purgat morã, nõ de-
bet etiam effectum moræ tollere.qui eſt vt creditor rem pigno-
ratam poſsit vendere.& ſi poteſt venditio non debet retractari,
vel decipere emptorem authoritate.l.& illa opinio ſecurior eſt.
12 †Quantum ergo ad primum caſum gl.dicit quod oblatio realis,
conſignatio,& depoſitio in illis rebus in quibus iſta tria cadũt,
habet vim veræ ſolutionis. & ſic liberat ipſo iure.ſecundùm ve
ram opinionem:licet quidam dicant per excep.& tollit omnem
obligationem realem,& etiam perſonalem, ac ſi eſſet facta vera
ſolutio.vt in l.obſignatione.j.de ſol. etiam antequam res oblata
interierat.Hoc verum.& ita limita gloſſ.ſi fuit facta purè & ſim-
pliciter,ita ꝙ in libero arbitrio creditoris erat eam oblatam reci-
pere.prout hic dicitur in ſi. quòd ſibi datur vtilis actio contra
depoſitarium:quãquam depoſitum ſuo nomine factum fuerit.
facit l.Publia.in princ.ff.depoſiti.Si verò facta fuit ſub conditio
ne etiam intrinſeca,vt ſi emptor deponat precium,cũ hoc quòd
venditor tradat rem,& aliter ſibi non ſoluatur:talis depoſitio &
conſignatio non liberat.quia non eſt in libero arbitrio creditoris
recipere.ita not. Bart.in l.ſi ſolutus.in fine.ff.de ſolu.& ibi vide
quædam dicta ſua in hac materia ſatis bona.Et quid ſi eſt talis
res quæ non poteſt deponi & conſignari, an ſola oblatio tantũ
operetur quantùm conſignatio & depoſitio in his quibus ca-
dunt iſta? Bartol.hic videtur ſentire quòd ſic.per authenti.dos
data.j.de do.ante nupt. mihi videtur oppoſitum:quia non ope-
ratur liberationem:niſi ſecuto interitu. caſus eſt in l. qui decem.
ver.planè.ff.de ſolu. vbi loquitur in ſeruo oblato. & tamen ibi
dicitur liberationem debitori contingere ipſo perempto,& non
prius.Nec obſt.quod ſuprà dixi de rebus immobilibus. in qui-
bus non cadit realis oblatio, & quòd ſufficiat verbalis, quæ fie-
ri poteſt. ita deberet hic ſufficere realis ſola oblatio, poſtquam
non poteſt fieri conſignatio & depoſitio : quia nos loquimur
quantùm ad diuerſos effectus. Nam illa verbalis ſufficit ad
purgandam moram, poſtquam non poteſt interuenire realis:
ſed iſta realis non ſufficit ad liberandum:licet non poſsit inter-
uenire depoſitio & conſignatio: niſi ſecuto interitu.quia hæc eſt
maioris effectus.videtur tamen ꝙ ſufficiat a
ad liberationẽ pignoris , ſicut oblatio quæ
ſit in iudicio.vt l.ſi rem.§.ſi.ff.de pign. act.
13 †Quantum ad ſecundũ articulũ gloſ.tenet
quod ſola depoſitio & cõſignatio ſine obla
tione reali nil operetur per l.ij.ſ. eo. niſi in
caſu quando creditor aberat. & ſic nõ erat
cui poſſet offerre, ſed tunc dic quod debet
adire iudicem , & ibi proteſtari ꝙ eſt para-
tus ſoluere ſi eſt qui velit & poſsit recipe-
re.vt ſ.eod.l.ſi creditrici.in ſi. & expreſsius
in l.ſi.ff.de lege cõmiſſo. talis namq; prote-
ſtatio habet vim realis oblationis.facit l.ij.ff.de nau. fœno. & l
de pupillo.§.ſi quis ipſi prætori.ff.de no.op.nun.& ſine ipſo non
ſufficeret debitori propria authoritate facere depoſitũ : licet cre-
ditor abeſſet.nec propterea purgaret morã : ſic debet intelligi. l.
pecunię.in ſi.& l.cum quidã.§.ſi pupillo.ff.de vſur.& ſi non põt
habere copiã iudicis,deberet iſtam proteſtationẽ facere coram
honeſtis perſonis,& rogare notariũ.vt j.de his qui per metũ iudi
14 cis non ap.l.ſi.cũ ſimilibus.& no.in d.§.ſi quis ipſi prętori. † Cir-
ca tertiũ articulum de ſola oblatione reali ſine conſignatione,&
depoſitione.ſciendum eſt quod illa purgat moram,ſi offerẽs per
prius erat in mora,& conſtituit creditorem in mora:quia vltima
mora nocet.vt l.illud.ff.de peri.& commo.rei ven.iuncta l. ſi ſer
uum.§.ſequitur.de verb.oblig.Et ex hoc ſequuntur quatuor ef-
a fectus,quos gl.tangit.Primus eſt:quia impedit curſum vſurarũ
quæ nondum inceperunt currere.vt ſ.eod.l.ſi per te. & hoc eſt
clarum.Secundus:quia impedit committi pœnam: quæ veniret
committenda ratione moræ.non tamen adhuc erat commiſſa.vt
in l.Celſus.in ſi.ff.de arb.Contra illud facit.l.ij.in ſi.j.de iure em-
phyt.vbi ad impediendum committi pœnam commiſſam requi
ritur conſignatio & depoſitio: & non ſufficit ſola oblatio. Sed
ſolue vt ibi not.per glo.& Cy.Tertius effectus eſt:quia transfert
periculũ interitus in creditorẽ. Quartus eſt:quia liberat pignus,
vt faciat cõpetere exceptionẽ cõtra creditorẽ hypothecaria agẽ-
tem. vt hic in ver. [cum ſeruiana etiã actio.] non intelligas vt
faciat compignorationem ſi pignora erant tradita.nam quantũ
ad pariendum actionem non ſufficeret oblatio extraiudicialis,
ſed requiritur quòd fieret in iudicio.vt l.ſi rem.§.ſi.ff.de pig. act.
15 facilius enim acquiritur exceptio quàm actio.† Nunc circa prę-
dicta quatuor quæritur de tribus. Primò.an ſola oblatio realis
impediat curſum vſurarum quæ iam inceperant currere.Gl. te-
net ꝙ non.arg.hic à contrario ſenſu. vbi requirit conſignationẽ
& depoſitionẽ.tu dic quod dixi in præcedenti glo. ſuper verbo
[inhibeat.] in ſi.& in l.ex prædijs.ſ.eo. Secundò requiritur an
liberet debitorem ab obligatione perſonali ſtatim, & antequàm
res intereat:tenet gloſſ.ꝙ ſic in duobus caſibus ſpecialibus. aliàs
ſecus.ꝙ non ſi poſt interitum.vt in gloſ.j.huius l.& in l. qui de-
cem.ff.de ſolu.& ſic non tantũ valeat ſola oblatio quantum con
ſignatio & depoſitio. Doct.dicunt quod etiam illis duobus caſi-
bus quos glo.dicit eſſe ſpeciales,non contingit liberatio : niſi ſe-
cuto interitu.hoc verum in extraiudiciali:aliàs ſecus.per dictam
l.ſi rem.§.ſi.vbi præcedit pignorationem:ergo pignus eſt libera-
tum. & eodem modo debitor videtur liberatus ab obligatione
perſonali.Bar.verò in l.ſi debitor.de ſolu.tenet contrarium:quia
ſequereẽ quod poſt oblationẽ factã in iudicio ſi debitor eſſet li-
beratus,creditor non poſſet ipſum cõuenire.ſicut nec qñ conſi-
gnauit & depoſuit.vt in l.ſi.huius l.ſed certè etiã qñ cõſignauit
& depoſuit poteſt eum conuenire,ſi depoſitum rehabuit. vt hic
in ſi.patet.Tene dictũ Bar.quod non eſt liberatus ab obligatiõe
perſonali,poſtquam rem quã obtulit retinuit penes ſe. vt hic in
ſi.ſed bene eſt liberatum pignus ipſo iure, vt ſic poſsit ipſum re-
petere per pignorationem.pactum enim quod indiget pignore.
vnde intereſt ſua ipſum recuperare , licet remaneat debitor : &
imputet ſibi creditor cũ non recepit.& ſi pignus non erat tradi-
tum,per talẽ oblationẽ factam in iudicio non ſolũ paratur exce-
ptio iuris:ſed etiã facti,& intentionis agere volentis hypotheca-
ria:licet quando eſſet facta extra iudicium nõ eſſet liberatum pi-
gnus ipſo iure,qđ poſsit agi pignoratitia:ſed ope exceptionis op
16 ponis cõtra volentem agere hypothecaria.vt ſ. dixi. † Tertiò &
vltimò quærit gloſſ.ꝙ ſola oblatio realis transfert periculum in
creditorem,& tamen non liberat ab vſuris quæ inceperunt cur-

a ¶ Curſum vſurarũ. Adde ꝙ etiam cõpẽſatio quæ ſit ipſo iure à lege impedit confeſsionẽ pœnę:& curſum vſurarũ. vt in l. ſi cõſtat.ſ.de cõpen. Et de primo per Bar. & doc.in l. Iulianus. ff.de condi.& demõ. Et ꝑ Alex.de imo. de vtroq; in cõſ.lxxiij. co.ij.ver. Sed pręmiſſis.in v.vo.Frã. Cur.

a ¶Dedit etiā fideiuſſorem. Adde tex. iuncta gl. in l. quæro. ff. loc. Bart. in l. centum Capuę. ff. de eo quod cer. loco. Inn. & Ab. in c. j. de vſuris.

rere. & dicit ꝙ ratio eſt. quia tunc verū eſt,
ꝙ liberat à periculo, quando erat talis res q̄
non poterat conſignari & deponi: aliàs nō
liberaret. niſi interuenerit cōſignatio & de-
poſitio. ita etiam recitat Cy. illam gl. hoc eſt
expreſsè conrra l. qui decem. in princ. ff. de
ſolu. vbi etiam in pecunia quæ poteſt cōſi-
gnari & deponi ſola oblatio realis liberat à periculo ſecuto in-
teritu, non ipſo iure: ſed ope. excep. Dic ergo quòd ſicut ſecuto
interitu liberat ab obligatione ſaltem ope. exce. ita & liberaret à
curſu vſurarum, etiam quæ inceperūt currere. & etiam ſi nō pro
pter moram currebāt quod enim hic & in pluribus locis dicit gl.
ſolam oblationem nō ſufficere ad impediendum curſum vſura-
rum quæ inceperāt currere. debet intelligi nō ſecuto interitu rei
oblatæ. quia tunc non eſt liberatus debitor ab obligatione perſo-
nali ipſo iure: nec ope excep. ideo durat ſtipulatio vſurarum. ſed
ſecuto interitu: quia liberatus eſt ſaltem ope. excep. ceſſare debet
curſus vſurarum, quæ non debent currere pro eo quod non de-
betur. & iſta eſt clara & optima rñſio. & ita etiam ſentit Cy. & ita
procedant in obligatione, conſignatiōe, & depoſitione quæ fiūt
per debitotem ad finem liberationis conſequendæ, & moræ pur
gandæ: ſed interdum fit ꝑ creditorem ad finem acquirēdæ actio-
nis, & tunc dicit Bart. quod aut loquitur in contractibus: & non
ſufficit ſola oblatio: ſed requiritur conſignatio & depoſitio: ſed in
vltimis voluntatibus ſic. vt l. cui fundus. de condi. & demon. cir
ca hoc vide quod ipſe melius not. in l. mulier. §. j. vel ij. ff. de cōdi.
inſti. & Bal. hic reprehendit Bar. in j. dicto. dicens quod etiam in
contractibus ſufficeret ſola oblatio: niſi quando ageref de reſciſ-
ſione contractus. Et ita dicit Bal. debere intelligi illam l. ſi per te.
ſ. eod. aliàs ſufficeret ſola oblatio. vide per Bal. de pluribus alijs
quæſtionibus circa materiam huius. l. tamen ipſe non declarat
materiam huius gl. ſicut declaraui, nec ita explicat materiam.

a ☞ Debitor qui promiſerat uſuras, ſi dedit etiam fideiuſſorem, & fideiuſſor interpellatur à creditore, & ſoluit ſibi uſuras, an poſſit eas repetere à debitore: & an debitor poſtea à creditore? & nu. 4
An poſſit eas repetere à creditore?
3 Quid ſi eas ſoluit ex interuallo neceſſitate non cogente?
Quid ſi promiſiſti eas ſoluere cum iuramento, & nō impetrauit abſolutionem ab epiſcopo, & facile erat ſibi eam impetrare?
4 Quid ſi erat talis perſona, cui fuiſſet dedecus uenire contra promiſſionem ſuam?

LEX XX.

1 CONſtitutionibus. † Exceptio competens debitori, competit etiā
fideiuſſori & mandatori. concor. l. tam mandatori. ſ. de
2 non pecu. h. d. Cy. † tangit hic. q. quotidianam. ſi debi-
a tor qui promiſerat vſuras, dedit etiam fideiuſſorem*, & fideiuſ
ſor interpellatur à creditore, ſoluit ſibi vſuras: an poſſit eas repe
tere à debitore. videtur quòd nō. quia illæ erant indebitæ vtroq;
iure. & ſic non tenebatur nec poterat cogi ſoluere: imputet ergo
ſibi cur ſoluit. vt l. ſi fideiuſſor. ff. mā. in cōtrarium videtur caſus
in l. Quintus. eo. tit. quia potuit parcere honori ſuo in pręiudiciū
debitoris, poſtquam ad ſui inſtantiam promiſit vſuras. quaſi eſ-
ſet ſibi deterius recuſare ſoluere: ſed illa l. Quintus. loquitur quā-
do vſuræ erant debitæ ſaltem naturaliter: quia promiſſæ per pa-
ctum, attenta diſpoſitione iuris ciuilis antiqui. ſed hodie tam de
iure ciuili nouiſsimo quàm de iure canonico nullo iure ſunt de-
bitæ. quia à l. prohibitæ. l. ſi non ſortem. ff. de cond. indeb. gl. iuris
cano. in c. peruenit. extra de fideiuſ. dicit quòd ſi iurauit ſoluere,
ſoluendo repetit à debitore. quia propter iuramentum erat obli-
gatus ad ſoluendum. vt in c. debitores. de iureiur. ſed ſi non *iu-
rauit, nec debitor repetit, quia non * debuit ſoluere ad ſui præ-
iudicium. nec etiam à creditore repetit. cui videtur donaſſe ſcien
ter ſoluendo. Bald. dicit quòd imò à creditore per condi. indeb.
quia non videtur donaſſe: licet ſcienter ſoluerit, & nulla neceſsi-
tate cogente. quia in vſurario ab ipſo principio ineſt peccatum.
3 & dicitur extorquere & recipere. Tene menti. † Alij verò dicūt
quòd ſi ex interuallo, nō neceſsitate cogente ſoluit, non repetit.
per illam gl. de illa queſtione, vide in regula peccatum. de re. iur.
in mercurialibus. Item dico quòd etiam quando fideiuſſor pro-
miſit cum iuramento ſoluere vſuras, nō excuſatus, facilè ſibi fuit
impetrare abſolutionem ab epiſcopo. quod potuit de iure cano-
nico, vt in c. j. extra de iureiur. cum ibi not. per l. ij. §. & vtili act.
4 ff. de contra. iudic. tute. † Secus ſi non fuit ſibi facilè: nec in l. ij. §.
tractari. ff. ad tertul. & argu. in l. ſi procuratorem. §. ſi ignorantes.
ff. man. & eodem modo non eſſet ſibi imputandum ſi non peti
abſolutionem: ſi eſſet talis perſona cui fuiſſet dedecus venire co-
tra promiſsionem ſuam. puta magnus & fidelis mercator: de cu-
ius promiſsione quilibet confidebat. Nam poterat parcere pudo-
ri ſuo. per illā legem Quintus. quæ eſt no. ad hoc. & idem ſi igno-
rabat contractum fore vſurarium ignorantia facti. vt in l. ſi fide-
iuſſor in princ. ff. mandati. Secus iuris ignorātia. ea. l. §. non male.
cum ibi not. Si ergo in prædictis caſibus poteſt repetere vſuras
ab eo ꝓ quo ſoluit, & ille poterit repetere à creditore: ſed vbi fo-
ret ſibi imputādum fideiuſſor non repeteret, ab eo: ſed ab alio cui
ſoluit, ſi per ignorantiam iuris vel facti. cùm ipſo iure eſſent in-
debitæ: & vſurarius tractat de lucro. ſi autem ex certa ſcientia. gl.
illa in c. peruenit. vult quòd non poſsit repetere. Bald. hic tenet
contrarium. vt dixi.

LEX XXI.

1 SI vſuras. † Qui tenetur ad ſortem & ad vſuras ef-
ficaciter, ſi ſimpliciter ſoluat quantitatē,
quæ non ſufficiat ad vtranque, & non declarauit ſe ſol-
uere pro ſorte, creditor poteſt retinere pro vſuris et qua-
tenus excederet pro ſorte. concor. l. j. j. de ſol. ſic ergo licet debi-
ſortis ſit grauius quam debitum vſurarū: quia ſors parit vſuras.
non econuerſò. nihilominus ſimplex ſolutio nō cedit in grauius
debitum ſatis quando vnum eſt principale, & aliud acceſſorium:
quia tunc econuerſò cedit in minus graue. vt hic & in gl. fi. quæ
format iſtud contrarium. & eſt ratio diuerſitatis. quia primo ca-
ſu debitor poteſt ſoluere vnum ſine altero inuitò creditore. vt ſic
interpretatio pro eo, vt videatur ſoluiſſe in grauius. ſed in ſecun-
do caſu nō poſſet ſoluere ſortem ſine vſuris inuitò creditore. vt
colligitur ex l. acceptam. in princ. ideo fit interpretatio pro credi-
tore, vt poſsit retinere pro debito minus graui. ſcilicet, pro vſuris.
caſus. In gl. fi. ibi. [quàm quòd alieno.] ſupple. & tamen inuitus
ſoluit pro alio, quàm pro ſe. ergo iſtud non facit cenſeri grauius
debitum quod magis inuitus ſoluat. hoc voluit dicere gl. repre-
hendendo rationem quam ſuprà fecit ſecūdùm quoſdam. In gl.
ibi. [cùm ex pluribus cauſis eſt debitor.] ſupple. æquè principa-
libus. & rationem dicit. vt ſ. dixi.

LEX XXII.

1 PIgnoribus. † Pro vſuris etiam naturaliter tan-
tùm debitis poteſt retineri pignus
ſi pro eis fuit obligatum. hoc dicit. Gloſſ. requirit quòd
fuerit obligatus expreſsè. aliàs in dubio vult quòd nō
cenſeatur obligatio niſi pro ſorte. Ego dixi contrarium in lege
per retentionem. ſuprà eodem. & Cyn. ſecundùm Petrum tenet
hoc & prius non videram. poſſet tamen gl. ſaluari ſi primò vellet
pignus pro ſorte, & poſtea promiſit vſuras per pactum nudum:
quia tūc cenſetur datum pro ſorte, & pro debito præcedenti, nō
ſequenti. ſicut in ſimili no. in l. cùm virum. j. de fideicō. ſed ſi poſt
promiſsionem vſurarum fuerit datum ſimpliciter, cenſetur datū
tam pro ſortè, quàm pro vſuris. ſecundùm Cy. & iſta eſt veritas.
licet non tangat.

LEX XXIII.

1 OLeo quidem. † Si datur mutuò res cuius
examinatio variatur, vel va-
riari poteſt ex tempore, permittuntur vſuræ vltra legi-
timum modum, etiam centeſimę quæ æquiparantur
ſorti h. d. & hoc voluit gl. in aut. ad hęc. ibi ſi autem incertū, &c.
pone ergo exemplum. Mutuaui tibi x. cados olei, qui valebāt x.
aureos, cùm hoc vt hinc ad annum debeas mihi reſtituere xx. au-
reos. ſicut nō valebant. poſtea in termino ſoluti x. cadi olei nō va-
lebāt niſi quatuor, vt v. & ſic ꝑ x. aureis habētur. v. Attenta ergo
natura mutui, q̄ eſt vt reddaf tantundē in eodē genere. vt in l. ſi
in prin. ff. ſi cer. pe. quod ſi facere potes, dādo x. cados olei nō co-
ſtarent tibi niſi. v. videf ꝙ tale pactum quod reddas petitū in du-
plo, ſit vſurariū: & vltra legitimū modū, quia æquiparatur ſorti &
ſic eſt cēteſima. & tn̄ permittif. & eodē modo ſi actum fuiſſet ꝙ
x. cadis olei valētibus. v. reſtituas mihi xx. q̄a poterit eſſe ꝙ tūc ꝓ
x. aureis haberes xx. cados. et tn̄ tale pactū nō reprobatur attenta
poſsibilitate. licet cōtrariū eueniat. q̄a nō debet illud inſpici: ſed
quod euenire potuit, vt ſ. eo. l. ſi ea pactiōe. & l. ſi ea lege. niſi ex
temporis nō ſit veriſimile dictum caſum euenire poſſe ſecūdùm
communem æſtimationem omnium hominū. vt in d. l. ſi ea lege.

1 *Si aliquis gerat negotia alicuius fœneratoris:non tenebitur fœnerari pro eo:& ſi pro alio exerceat,tenebitur ipſe ad reſtitutionem.*

LEX XXIIII.

1 SI mater. † Gerẽs aliena negotia,ſi pecuniã illius tenuit otioſam,& nõ dedit eã ad vſuras, tenetur domino ad eas vſuras quas potuit percipere: & ſui negligentia non percepit.glo.intelligit verũ quã do dominus conſueuit ſuas pecunias fœnerari. aliàs ſecus. quia geſtor negotiorum debet ſeruare conſuetudinem domini poſt quam gerit.arg.l.vel vniuerſorum.ff.de pig.act. † Sed quid erit 2 hodie ſi aliquis gerat negotia alicuius, fœneratoris:an tenebitur fœnerari pro eo?dic ꝙ non.quia nec ſuo,nec alicuius nomine de bet quis vſuras exercere: aliàs tenetur ad reſtitutionem;etiam ſi pro alio exercuit.xlvj.diſt.c.ſicut non ſuo.

LEX XXV.

1 PRo auro. † Pro ſpeciebus datis æſtimatione poſ ſunt deberi vſuræ ſicut pro pecunia.ſe cus ſi non ſint datæ æſtimatæ.vel ſint datæ,non tamẽ vt reſtituatur æſtimatio:ſed eadem ſpecies vt in l.in fi deicommiſſi.in prin.ff.eod.titu.In text.ibi.[pro auro.]quia cùm peteres à me centum mutuò.& ego non haberem pecuniam, de di tibi tantùm argentum,vel teſtes æſtimatione,cũ poteſtate vẽ dendi pro centum,quibus indigebas.nam eſt perinde ac ſi cẽtũ mutuaſſem.vt l.rogaſti.in princ.ff.ſi cer.pe.& s.e.ti.l.ſi ꝑ mutuo.

1 *Hypothecaria qualiter duret plus quàm obligatio perſonalis,quæ eſt principalis.*
2 *In præſtatione annua quolibet anno incipit præſcriptio pro ſolutione fienda illo anno: non pro futuris.*
4 *Rei uendicatio competens pro fructibus perceptis ex re mea, tollitur triennio cùm ſint res mobiles.licet rei uendicatio adhuc duret ſuper fundo.*
Quid in conditione ſine cauſa,quæ datur loco rei uendicationis, ſi ſunt conſumpti, & effectus eſt locupletior ille qui conſumpſit?

LEX XXVI

1 EOs qui. † Tutus exceptione præſcriptiõis in ſor te,vł in re principaliter debita,nõ poteſt moleſtari ſuper vſuris,vel fructibus.etiam ſi à tempo re perceptionis fructuum, vel quo vſuræ inceperunt deberi,non cucurrerit tantùm tempus quantùm ſufficit ad p̃ſcri bendum.quia requiritur quòd currat in obligatione principali. qua ſublata tollitur acceſſoria.hoc dicit.not.vſq; ad §. ſuper vſu rarum verò.& debet intelligi vt habeat aliquod dubium. etiam quando vſuræ poterant peti per ſtipulationem.vel fructus ven dicari,aut condici iure actionis. Si enim non poſſent peti niſi iu dicis officio mercenario,quod per ſe non poteſt in iudicium de duci,non haberet aliquod dubium,quòd ſublata actione princi pali periret & extingueretur officium iudicis ſuper acceſſorijs. vt ſuprà,depo.l.iiij.& ff.de eo quod certo loco.l.centum Capuę. in fin.infrà.l.fi.& ſic aliud in præſcriptione ſortis,aliud in ſolu tione.quia ſi ille qui tenetur ad vſuras iure obligationis,ſolueret ſortem ſine vſuris.poſſent peti vſuræ. vt d.l. centum Capuæ. & tamen præſcripta ſorte non poſſent vſuræ peti.vt hic.nam in p̃ ſcriptione adeſt negligentia non petentis:quæ ita reſpicit vſuras ſicut ſortem.ſed in ſolutione ſecus. ideo non extendit effectum ſuum ſolutio vltra id quod ſolutum eſt. In ſententia verò con demnatoria idem:ſed in abſolutoria videtur idem quod in præ ſcriptione: quia cauſa abſolutionis ſicut concernit ſortem: ita & vſuras.ſi enim abſoluitur,quia debitor non poteſt ad vſuras eſſe obligatus: quæ non concurrunt niſi pro debito. Et vide hic omnino quod not. Cyn.ſuprà,de iudi.l.j.in ſecunda oppoſitio
2 ne.† Pro declaratione gloſſ.primæ opponitur tribus modis.pri mò contra textum dum dicit.[vel xl. præteritos annos.] quia omnis obligatio perſonalis tollitur ſpacio triginta annorum.vt infra,de conſtit.pecu.l.ſecunda.& l.ſicut. de præſcript. triginta annorum.Solu.quod hic dicitur de xl.refertur ad hypothecariã. quæ quando competit contra principalem debitorem, durat plus quàm obligatio perſonalis,quæ eſt principalis.l.cum notiſ ſimi.in princip.de præſcriptio.xxx.annorum. & l.intelligere. de luitione pig.& ſic durat ſublata principali ſuper ſorte.& eſt ra tio. quia pignus datur ad maiorem cautelam, & ſecuritatem creditoris. Ideo plus durat hypothecaria. Vt ſic ſibi aliquis cui proſit prouiſio. Vel dic etiam quòd poteſt referri ad perſonalem actionem ſuper ſorte, ſi ſuper ea interuenit litis conteſtatio:per quam perpetuatur actio ad xl.annos.vt in gloſſ. Secundò op.inquantũ iſte tex.vult ꝙ ſublata hypothecaria tol latur ſtipulatio vſurarum: quia hypothecaria poteſt tolli ſpatio longi temporis, quando datur contra tertium poſſeſſorem ha bentem titulum.vt j.ſi aduer.cred.l.j.& ij.& per lapſum lõgi tẽ poris nõ debet intelligi ſtipulatio vſurarum.ex qua oritur actio perſonalis.gloſſ.ſoluit duobus modis.tene ſecundam, quod iſte tex.loquatur & debeat intelligi ſolùm de eo caſu quo tollitur hy pothecaria ſpatio xl.annorum,vt quando competit contra prin cipalem.vt d.l.cum notiſſimi.& tunc erat ſublata actio perſona lis obligatio ad ſortem:& in conſequentiam ſtipulatio vſurarũ. Tertiò opponitur.ſi pignorauerant data pro ſorte & vſuris, licet eſſent vſuræ acceſſoriæ reſpectu ſortis: reſpectu pignoris erant quid principale ergo ſublato principali pignore non debet tolli ſtipulatio vſurarum: quia acceſſorium non regulat principale, ſed econuerſo.breuiter dic quod ſtipulatio vſurarum non tollit propter hoc ſolum quod tollatur hypothecaria, ſed propterea quia erat principalis ſublata ad ſortem: quantum autem ad fru ctus,cum obligato prædio cenſeantur etiam obligati fructus.vt l.in prædijs.ff.in quib.cau. pig. tacitè contrahitur.ſi ſublata eſſet rei vendicatio,vel actio perſonalis ad fundum, non eſt ſublata
3 hypothecaria quo ad fructus.ita videtur ſentire Cy. † In ſequẽ ti glo.oppo.ſimiliter tribus modis: primo de l.cùm notiſſimi. §. his infrà,de præſcript. xxx.annorum,vbi in præſtatione annua quolibet anno incipit præſcriptio pro ſolu. fienda illo anno & ideo lapſis xxx.annis non eſt præſcriptum:niſi ſolutioni fiendæ illo anno veniebat.non pro futuris præſta.à quibus non ſunt la pſi adhuc anni xx.& ille text.dicit contrarium ibi.dum dicit per xl.&c. Solu.ibi in præſtatione annua principali: quæ nec per ſe tollitur, nec in conſequentiam alterius, ſcilicet principalis ſub latæ.Item oppo. de l.intelligere.j.de luitione pignorum.vbi ſub lata obligatione principali, quæ eſt perſonalis per præſcrip. non eſt ſublata hypotecaria proinde: licet ſit acceſſoria. Solu.ibi in alio acceſſorio quæ hic nec in eo quod ſit pro ſecuritate credito ris.vt eſt pignus.nam illud eſt potentius:hic verò in illo acceſſo rio,quod non ſit ad ſecuritatem:ſed ad augmentum principalis, quod non eſt impotens. Vltimò opponitur de l.centum Capuę. poſt princip.ff.de eo quod certo loco.vbi ſublata principali pro ſolutione non tollitur ſtipulatio vſurarum.propter hoc gloſſ.in trat diſtinctionem.de qua dic.vt ſ.dixi.nam aliud eſt quòd tolla tur principalis pro præſcriptione:aliud quòd pro ſolutione. & hoc in acceſſorio, qui poteſt per ſe ſtare in iudicio,& per ſe de duci:quia debetur iure obligationis:ſed in illo qui nõ poteſt per ſe ſtare, vt officio iudicis mercenario nam ſufficit quòd princi palis tollatur per præſcriptionem, vel ſolutionem, an autem idẽ ſit quando tollitur per ſententiam gloſſ. hoc tangit. dic vt ſuprà
4 dixi. † Vltimò ſcias quòd rei vend. competens pro fructibus perceptis ex re mea tollitur triennio,cùm ſint res mobiles. & ſic vſucapiuntur.licet rei vendicatio ſuper fundo adhuc duret:quia poſſor bonæfidei habet titulum pro ſuo in illis fructibus; & ſic poterunt triennio vſucapi.l.ſequitur.§.fructus.de vſucapio. hoc ſi extant.quid autem ſi ſunt conſumpti, & ſic non competit rei vendicatio:ſed conditio ſine cauſa,ſi eſt effectus locupletior:an illa conditio(quæ eſt actio perſonalis ſicut rei vendicatio,cuius loco ſuccedit)tollatur triennio? Bartol.ſimiliter tenuit quod ſic in dicta l.ſequitur.§.fructus.quod perpetuò tene menti: quia no tabile eſt: Quod autem ſuprà dixi de fructibus, quòd poſſunt vẽdicari à poſſeſſore,& vſucapi.intellige de naturalibus. vt ſunt oliuę,vel poma.nam induſtriales facit ſuos propter bonam fidẽ. vt l.qui ſcit.§.final.ff.eodem. poſſunt tamen condi.& iſta condi ctio tollitur triennio,ſicut rei vendicatio: quia nõ habet eſſe ali quis deterioris conditionis ex eo quòd ſit dominus.facit.l.in bel lo.§.ſi quis ſeruum.ff.de captiuis.

2 *Non ualet conſuetudo uel ſtatutum de uſuris præſtendis.*
3 *Contractus factus contra prohibitionem legis,non ualet.*
Quid ſi contra prohibitionem conſuetudinis?
4 *Fœnerator ſi mutuauit puta centum, non licet ei aliquid retinere de illa ſumma pro uſuris.*
Ad diſcooperiendum fraudem poteſt fœneratori deferri iuramentum.
Valet conſtitutio epiſcopi quæ dat faciliorem modum probandi quem uſurarium eſſe manifeſtum quàm detur à iure communi.

1 §. Super vſurarum. † Nota hic quòd conſtitutis in dignitate minus licet ſtipulari

a ¶Nõ valet conſuetudo.adde l.j.ff.de vſu. & per Car. zab. in c. fi.de conſue.

b ¶Contractũ factũ. An ille qui poſt contractum efficitur clericus poſsit cõueniri ĩ foro ſecu. vide bar. ĩ l.officiales.C. de epiſco. & cle.Bal.in l.cũ quidã puella.ff. de iur. om.iu.in l.j.C.an ſeruus ex facto ſuo. & I c.j.de eo q arma.bel. depoſit.in vſib⁹ ſeu. Ang.&Io.de Imo.ĩ l. nemo põt.ff.de leg.j. Io.an.in c.j.de ob. ad ra.Ant.de Bu. & ab. in c.ppoſuiſti. de ſo. compe.

c ¶Sacra vrbe.i.ĩ hieruſalẽ adde Phi. frã. in c.fœlicis.§.quapropter.in iiij.no.de pœnis lib.vj.

d ¶Depoſitari⁹.Adde gl.inſtit.quib. mo.re cõtrahi.ob.in §.præterea.doc.ĩ c.j. depo.

e ¶Culpa lata. Quid ſit lata culpa. vide p Abb.ĩ c.vnico.de cõmo. Et qñ culpa lata æquiparat̃ dolo.maximè in delictis. vid per Abb.cõſ.iiij.inci. Facti diligentia talis eſt.in j.volu.Et quid ſit culpa leuiſsima. vide Bart.in l. quod Nerua.ff.depo. Car. zab.in c.j.in x. q.de commo. & quando culpa dicatur grauis ſeu leuis.vide p Ab. in c.fi.de his q fil.oc.

pro vſuris,quàm aliis:quia malus eis eſt de
decus mutuare ad vſuram. Item quod mer
catoribus et negotiatoribus licet plus ſtipu
lari q̃ aliis vſq; ad beſſem.i.duas tertias ſor
tis.vt ſi ſors eſt xxiiij. poſſunt ſtipulari viij.
in anno.Item quod propter periculũ quod
creditor ſuſcipit in ſorte,licet ſibi ſtipulari
vſuram cẽteſimam.quod eſt verum donec
ſubſtantiæ periculum.id eſt,poſtquàm na
uis peruenerit ad portum.poſtea incipiunt
currere cões ſecũdùm taxationem huius l.
2 & deſinunt maiores.vt l.j.j.tit.j.† Item nota
in ver.[Cæteros.ibi.occaſione conſuetudi
a nis.] quod non valet conſuetudo ᵃ vel ſta
tutum de præſtãdis vſuris.& lex prohibet.
vnde cum hodie ſint vſuræ prohibitæ etiã
vnius nummi non poterit per ſtatutum vel
3 conſuetudinem induci contrarium. † Item
b not.contractum ᵇ factum cõtra prohibitio
nem.l.non valere.quid ſi contra prohibitio
nem conſuetudinis?gl.videtur tenere con
trarium.ff.de pac.l.Iuriſgẽ.§. quinimò ver.
4 maximè.† Item not.in ver.[interdicta.]cõ
tra cõſuetudinem aliquorum fœneratorũ,
qui numerant centum,& incontinenti reti
nent decem vel xij. pro vſuris vnius anni.
& faciunt cantare inſtrumentum de centũ.
nam non licet retinere vnum nummũ, vel
decem ſolidos pro vno piſce,vel aureũ pro
recolligendo inſtrumentum. & quod reti
net,minuit debitum ſortis. Not.in fi. quod
ad diſcooperiendam fraudem poteſt fœne
ratori deferri iuramentum.& eſt arg.ſecun
dùm Bald.quòd valet conſtitutio epiſcopi
quæ dat faciliorem modum probandi quẽ
vſurarium eſſe manifeſtum,quàm detur à
iure communi.

LEX XXVII.

1 DE vſuris. † Lex noua trahitur ad præterita,quate
nus habet tractum pro futuro tempore.
hoc dicit.

1 Creditor qui recipit uſuras,ſi eas poſtea reſtituat debitori ex cauſa donatiõis,non poterit debitor poſtea aliquid repetere per cõdictionẽ indebiti à creditore:nec ab eius hæredibus,poſtquam ſemel fuerunt reſtitutæ,licet ex cauſæ donationis.

LEX XXVIII.

1 VT nullo. † Vſuræ vſurarum non ſunt permiſſæ.
etiam ſi primæ vſuræ fuerint ĩ ſortem
deductæ.hoc dicit.gl.intelligit non tamen numeratæ:
aliàs poſſent exigi.ſed doc.tenent contrarium.quia da
2 ret materia fraudãdi hanc l.quærit hic Bal.†pone quod debitor
ſoluit creditori vſuras,& creditor incontinenti eaſdem vſuras ſi
bi reſtituit,dicens ſe ei donare : mortuo creditore debitor repetit
ab hæredibus vſuras quas ſoluit in curia epiſcopali , hæredes ſe
defendunt dicẽtes,quod defunctus eaſdem vſuras ſibi reſtituit:
creditor replicat quod illa reſtitutio fuit facta ex cauſa donatio
nis,& ſic nõ tollit debitum,ſeu condi. inde.quæ fuit nata eo ipſo
quod dictas vſuras ſoluit creditori: quæritur quid iuris?& tenet
ipſe quod nõ ſint reſtituendæ poſtquàm ſunt ſemel reſtitutæ.li
cet ſub nomine donationis impropriè ſumatur.& intelligatur po
tius ſecundùm ſubiectam materiam.

De nautico fœnore. *Rubrica*

1 Hieruſalem qualiter appelletur urbs ſacra.licet facta ab imperatore nõ chriſtiano.

LEX I.

1 TRaiectitiam. † Eatenus veniunt vſuræ
centeſimę,p pecunia tra
iectitia, quatenus durat ſuſpitio periculi maris
apud creditorem.quod eſt quouſq; nauis perue
nerit ad portum.quo caſu ceſſant cões vſuræ.&
debentur centeſimæ.poſtea verò veniunt cões,& nõ centeſimę.
& idem ſi creditor non ſuſcipit in ſe periculum.h.d.cum l.ſeq.&
adde quod quando creditor ſuſcipit in ſe periculum ſortis,etiam
ſi nõ pro pecunia traiectitia,erat licitum ſibi ſtipulari cẽteſimas
vſuras:cum ſit eadem ratio in aliis periculis , quæ eſt in periculo
maris.ff.e.tit.l.periculi.† No.tex in l.ij.dum dicit.[in ſacra vrbe.]
c id eſt. in Hieruſalem ᶜ q licet iſta l.q̃ eſt de antiquis : & ſic facta
fuit ab imperatore non chriſtiano, nihilominus Hieruſalem ap
pellabat ſacram vrbem.quia ibi colebatur Deus cœli,ſed in aliis
partibus colebantur idola.

2 Vecturales,uel muliones,ſi cauſa fraudandi uectigal non ſeruant iter conſuetum, eorum eſt periculum contingens in tali itinere.

3 Si quis habeat apodiſſam de aliquibus rebus quæ portantur ad gabellarios , & aliquam portat aliquam rem quæ non ſit in apodiſſa,& ſic fraudat gabellam, quòd propter illam tota ſalma perdatur.& confiſcetur.

4 Præceps auaritia,& inciuilis audacia à lege reprobantur.

LEX III.

1 CVm proponas. † Qui ſuſcepit in ſe pericu
lum,tenet̃ de eo.niſi ex cul
pa alterius partis acciderit.h.d.iſta not.l. ſecundũ Bar.
& declarat & limitat omnes ll.dicentes debitorẽ poſſe
ſuſcipere periculum in ſe caſus fortuiti.quia contractus ex con
uentione partium legẽ accipiunt.* l.j.§.ſi conueniat.ff.depoſiti.
& ſic licet quis de natura contractus non teneat̃ de caſu:poteſt
tñ per pactum illum in ſe ſuſcipere.vt ſ.de pign.act.l.quæ fortu
tis.& l.nec creditores.cum ſimilibus.nam tũc tenetur ex iſto pa
cto,quando caſus non accidat culpa creditoris.per hanc l.quam
2 perpetuò tene menti.† Not.contra vecturales, vel muliones,qui
cauſa fraudandi vectigal,non ſeruant iter conſuetum,vt eorum
ſit periculum contingens in tali itinere : quia præſumitur nõ ha
3 buiſſe venire,ſi iuiſſent per rectum iter.† Item allegatur iſta l.
ſi quis habeat apodiſſam de quibuſdam rebus quæ portat ad ga
bellarios : ſi aliquas portat quæ non ſint in apodiſſa , & ſic frau
dat gabellam,quòd propter illã tota ſalma perditur,& confiſca
tur.& ſic etiam illæ res de quibus apodiſſam habebat : quia illa
non prodeſt:poſtquam ea abutitur.& vide q idem Bar.not.in l.
cotem.§.dominus.ff.de publicanis.& hoc etiam tãgitur per Cy.
4 hic. † Vltimò not.tex.in fi.de præcipiti auaritia, & inciuili auda
cia reprobata à lege.faciũt enim homines odioſos apud omnes.

LEX IIII.

1 TRaiectitiæ. † Periculum pecuniæ traiectitiæ
pertinet ad creditorem antequam
nauis perueniat ad portum,ſi creditor illud in ſe ſuſci
pit: aliàs ad debitorem.

Depoſiti. *Rubrica.*

1 Culpa lata in quo differat à culpa latiori remiſſiuè.

LEX I.

SI incurſu. † Depoſitarius ᵈ tenetur de
dolo & lata culpa.non de ca
1 ſu,niſi contrarium ſit actum.h.d.ſed nec de
d leui,vel leuiſsima tenetur:quia cõtractus ce
lebratur gratia dantis: nõ gratia recipientis.
l.ſi vt certo.§.nunc videndum.ff.commo.No.
hic ſecũdũ Bart.de lata quia † rarò reperitur
2 in tex.nam.l.quod Nerua.quæ principaliter ad hoc allegatur.
e loquitur de culpa lata: ᵉ ſed de culpa latiori.quæ eſt dolus proxi
ptus.& longa eſt differentia inter illam & iſtam. vt ibi plenè no
tatur per eundem.ſed certè imò reperitur in l.latæ.de ver.ſig.

LEX II.

1 VSuræ in depoſiti. † In contractu depoſiti
quia eſt bonæ fidei, ve
niunt vſuræ ex mora.ſicut in cæteris bonæ fidei con
tractibus.hoc dicit. Et procedit iſta l.cùm apud te de
pono pecuniam in ſacculo , quam conuertiſti in tuos vſus,quo
caſu committis furtum,& ſtatim es in mora, quouſque fueris in
terpellatus de reſtituendo.& non reſtituis ceſſante quolibet im
pedimẽto.Si autem pecuniam quã apud te deponam, non dedi
cõſignatam,poteris ea vti.quia videor dediſſe licentiam vtendi.
& ſic non committis furtum vtendo.ff.eo.l. Lucius.

LEX IIII.

1 SI depoſita. † Quod venit in officio iudicis mer
cenario,ſententia lata ſuper principa
li nõ põt peti.h.d.Et vide hic quod no. Inn. de iuramento
calumniæ.